

זאת התורה

גליון תורני עפ"י דרכו של רבן של ישראל מרן רבנו הגדול בעל ה"ביע אומר" זיע"א.
ובנשיאותו ובהדרכתו של מו"ר מרן הראשון לציון הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

מו"ר מרן הראש"ל הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

לכבוד האברך החשוב היקר והנעלה, שוקד באהלה של תורה כש"ת הרב .... נר"ו
שלום וברכה,

במענה לשאלתו בדבר מה שעשו סוכה מתנפחת ע"י משאבת אוויר, אשר עומדת ברוח מצויה, ואינה זזה ברוח, אלא שנסתפקתם מצד שאין הסוכה ראויה לשבעה ימים, בהיות וכל עמידתה במשך ז' ימים היא ע"י משאבה המזרימה אוויר ואילולי גיבוי המשאבה, אחר שש שעות האוויר מתחיל לרדת בהדרגה, האם סוכה זו כשרה.

הנה ע' בספר ילקוט"ו הלכות סוכה מהדורת תשע"ד (עמ' של"ד), שהבאנו בשם הר"ן, על דבר שריחו רע אסור לעשות ממנו הדפנות, וכמו שאין מסכיין בו שמא יניחנה ויצא, וכתב הרמ"א בדרכי משה (ס' תר"ל אות א') ונראה לי דה"ה דבר שיתייבש תוך ז', ולא ישאר עוד שיעור מחיצות, דפסול לדפנות כמו לגבי ספק, וכ"כ הרמ"א (בס"י תר"ל סעיף א'). וכתב במשנ"ב דדיינין ליה כאילו כבר נתייבש, וכמ"ש הרמ"א (בס"י תרכ"ט סעיף י"ב בהגה), דכיון שאינה ראויה להתקיים כל ז' גזור רבנן מהשתא. וע' בכף החיים (ס' תרכ"ט אות ע"א). וע' בא"א אות י"ג שמסתפק בזה, ובחי' הרשב"א הביא ב' דעות בזה והוא הסכים שהוא רק מדרבנן, וכן הסכים הריטב"א, ונפ"מ דהיכא דלא אפשר באחר יעשה מהם סוכה ולא יברך, כדי לצאת למ"ד.

וע"ע בילקוט"ו שם (בעמ' שנ"ג) דק"ל דעושים מחיצה מבעלי חיים שיקשור בהמה לדופן, וכן יכול לעשות מחבירו דופן לסוכה להכשירה, וכמ"ש בש"ע (ס' תר"ל סעי' י"א וי"ב), ולכאורה יש לשאול היאך יכול לעשות את חבירו דופן לסוכה, והרי קי"ל (סוכה כג.) דבעי' סוכה הראויה לז' ימים, וא"א לאדם ג' ימים בלא שינה, ובשעה שצטרך לישון יתבטל הדופן, ואי נמא דמאי דבעי' סוכה לז' ימים הוא דוקא בסכך, אבל בדפנות לא בעי' אתי שפיר, ומ"מ אינו מוכרח כ"כ דאפשר ע"י נימונם וכמ"ש בגמ' (נג.), דהוו מנמי אכתפא דהדדי, ויתכן גם דמשכחת לה שעשו דופן באופן שיושב, וראה בספר מקראי קודש, ובשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' ס"ה) חידש דהדין שראוי לז' ימים הכוונה ראוי לימים ולא ללילות, ולפ"ז האדם שהוא דופן, יכול לישון בלילה על מטתו, ובשו"ת מחזה אברהם העיר מדברי רש"י (סוכה מח.) דמשמע דאף בלילות. ויעו"ש בנושא זה ולדברי המהרש"ם אולי יש אפשרות שהסוכה תהיה מנופחת היטב בתחילת היום ושתעמוד הסוכה במשך היום ללא המשאבה.

ועוד יש לדון דמה אכפת לן אם הסוכה עומדת ע"י הזרמת אוויר והרי במציאות סוכה זו עומדת ומחזיקה מעמד כל ז' הימים, ואפשר לדור בזה ימים.

ומותר להפעיל את המשאבה מערב יו"ט והיא עובדת באופן אוטומטי, כדין כל המלאכות המתחילות מערב שבת ונעשות אף בשבת דמות, ואף בדבר המשמיע קול מותר, וע' בספר ילקוט יוסף שבת כרך א' חלק א' מהדורת תשע"א סי' רנ"ב.

ואמנם כאשר האוויר יורד והדפנות הולכות ובאות ברוח ג' טפחים, דינו כמו סוכה מדפנות של סדינים, שנתבאר ביחוד דעת שאין להכשיר סוכה כזו. דהנה בגמ' (סוכה כד:) איתא, א"ר אחא בר יעקב, כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה. ופ"י רש"י, שהרוח מוליכה ומביאה. והקשו ע"ז בגמ' כמה ששינוי במשנה (סוכה שם), העושה סוכתו בין האילנות, והאילנות דפנות לה כשרה, והרי ענפי האילנות הולכים ובאים ברוח ואינם עומדים במקומם, ותיצרו, שהמשנה מדברת באופן שקשר וארג היטב את ענפי האילנות כדי שלא תנידם הרוח.

וכ"פ הרמב"ם (בהל' סוכה פ"ד ה"ה) וז"ל: העושה סוכתו בין האילנות, והאילנות דפנות לה, אם היו חזקים או שקשרם וחזקם עד שלא תהיה הרוח המצויה מנידה אותם, ומילא בין הענפים בתבן ובקש וקשר אותם כדי שלא תניד אותם הרוח, הרי זו כשרה, שכל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה של יבשה אינה מחיצה. ע"כ. ומכאן למד רבינו פרץ בהגהות סמ"ק, שלא נכון לעשות מחיצות הסוכה מיריעות של פשתן, ואפי' אם קושרם היטב בעמודי הסוכה, יש לחוש ולאסור, שפעמים שניתק הקשר, ואינו שם על ליבו, ונמצא שהיריעות מתנוודות ברוח, והלכה רווחת בידינו שמחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה פסולה. לפיכך הרוצה לעשות מחיצות הסוכה בסדינים, טוב שיארג אותם במחיצות קנים, שאין בין קנה לחבירו ג' טפחים, וכל פחות משלשה כלבוד דמי ע"כ. והובא להלכה בארחות חיים (הל' סוכה אות ו). וכן פסקו הטור והש"ע (סימן תרל סעיף י'). שצריך שלא תהא הרוח מצויה מנידה אותם תמיד.

ודע, שאפי' אם עשה את מחיצות הסוכה בסדינים בתוך חצר אשר לה חומה סביב, וע"י כך אין רוח מצויה מנידה אותם, יש לפסול אותה, שמכיון שאילו היתה הסוכה ברה"ר היתה הרוח מוליכה ומביאה את הסדינים של מחיצות הסוכה, מש"ה לא הויה מחיצה. וכ"כ המג"א (ס' תרל ס"ק טז), שאפי' אם הסוכה עומדת בבית שאין שם רוח

בגליון:

מור מרן הראש"ל הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א.....	א
הגאון רבי יהושע מאמאן שליט"א.....	ג
הגאון רבי הרב בן ציון מוצפי שליט"א.....	ג
הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א.....	ה
הגאון רבי ברוך שרגא שרגא שליט"א.....	ו
הגאון רבי זמיר כהן שליט"א.....	ז
הגאון רבי אברהם דורי שליט"א.....	ט
הגאון רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א.....	י
ר' דוד צדקא הי"ד.....	יא

גליון מס' 8 סוכות תשע"ו

דבר המערכת

לקראת ימי החגים הבעל"ט זכינו ב"ה להו"ל את הגליון השמיני של זאת התורה אשר כבר התקבל בכבוד בעולם הישיבות והכוללים, תגובות רבות התקבלו במערכת זל הגליון מצד הלומדים אשר מתענגים מתורתם זל גדולי ישראל שליט"א.

כאן המקום להודות למורינו הראש"ל הגאון הגדול רבי יצחק יוסף שליט"א על תמיכתו הרבה בכל הקשר לגליון זה, שהקב"ה ישלח לו ברכה עד בלי די, בריאות איתנה ונהורא מעליאי שיוכל להמשיך להנהיג את דורינו בקלות ובשמחה אמן.

בהמשך לקריאתינו מגיליון קודם בהקשר למבצע החבורות אשר במסגרתו קיבלנו מאות חבורות וערכנו הגרלה בין כל השולחים ועלה בגורל הבה"ח דוד צדקא הי"ד בסכום של 500 ₪ תרומת הנדיב החפץ בעילום שמו, ה' יתברך ישמרהו, יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעמים אמן כ"ר.

אנו רוצים לערוך את מבצע החבורות באופן קבוע אך אין לנו את האמצעים לכך, ומכאן יצא קריאתינו לכל קוראנו להרים את תרומתם למען מטרה חשובה זאת, אשר דבר זה מעודד ומחזק. לפרטים ניתן לפנות אל מערכת הגליון.

כמו"כ ניתן להצטרף למגיליון הגליון במייל חיים ע"י בקשה למערכת הגליון, כמו"כ ניתן לקבל את הגליון בדיוור ישיר בעלות דמי המשלוח.

בהמשך דברינו הגנו להודות לתורמים הנכבדים בעלי דפוס צבעי הקשת אשר לוקחים ע"ע במסירות להדפיס את הגליון באיכות ובביהירות יתן ה' ויצליח בכל מעשי ידי ברוחניות ובגשמיות אמן.

כן הגנו להודות לנדיב הדגול ר' יוסף אוחנה הי"ד על תמיכתו הרבה בגליון זה, זכות הרבים תעמוד לו ויצליח בכל דרכיו אמן.

כמו"כ הגנו להודות לארגון החדש "דעת חכמים" הפועל רבות באיזור הדרום למען הגדלת התורה, אשר נענה לקריאתינו והרים את תרומתו למען יצא גיליון מוגדל זה יתן ה' וכל מעשיהם יצליחו אמן.

וכן נודה לשאר התורמים אדר בזכותם יצא גיליון זה במתכונתו במהדורה מוגדלת ויתן ה' ויצליחו בכל מעשיהם ברוחניות ובגשמיות ימלא ה' משאלות ליבם לטובה ולברכה איכ"ר.

כן הגנו להודות לרבנים הדגולים שליט"א על אשר נענו לקריאתנו ושלחו מדברי תורתם שהקב"ה ישלח להם רפואה שלימה בבריאות איתנה נהורא מעליאי איכ"ר.

ברכת התורה

וחג שמח

המערכת

הגליון מוקדש לע"נ ר' אליהו דוד בן שרה זצ"ל תרומת משפחתו הנכבדה להצלחתם ברוחניות ובגשמיות אמן

אינה מחיצה. וכ"כ הא"ר (שם ס"ק טז). וכ"כ בתוספת שבת (סי' שס סק"ד).

ובשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' נ) כתב, סוכה שדפנותיה עשויות מסדינים דקים שהיתה הרוח מזיזה אותם, אלא שהיא נתונה בחצר המוקף במחיצות גבוהות, יש ללמוד מההיא דקיימא לן (סי' תרל סעיף ד) שסוכה העשויה כמבוי באמצע חצר, די לה בתיקון המתיר בשתי דפנות העשויות כמין גם, ואין צריך פס ד' טפחים. וכן כאן יש לומר שכשרה. אולם צריך עיון ממה שאמרו (סוכה ב.) אלא מעתה סוכה העשויה בעשתרות קרנים דליכא צל סוכה, הכי נמי דלא מתכשרא, התם דל עשתרות קרנים איכא צל סוכה. [לפי זה הכא נמי אילו היתה חוץ לחצר לא היינו מכשירים אותה]. ע"כ. ונראה שלפי מסקנתו יש להחמיר כדברי האחרונים הנ"ל. וע' בבאר היטב (תרל סק"י) שהעיר ממ"ש בא"ח (סי' תרמ ס"ו). וראה עוד בספר בית השואבה (דף נ סע"ב), שתמה על בעל הלכות קטנות, שהרי הדבר פשוט שהיא פסולה, וכמו שכתב המגן אברהם הנ"ל, ואין כל ראייה מדין סוכה העשויה כמבוי וכו' ע"ש. וכן פסק בספר בכורי יעקב. [וראה עוד בספר עמק ברכה עמוד עט].

ועל כל פנים נראה, שאם הסדינים קשורים היטב בעמודי הסוכה שבתוך החצר כנ"ל, באופן שאין מקום לחוש דילמא מינתקי, שהרי אין שם רוח, לכל הדעות יש להכשיר הסוכה, וכמו שכתב בבית השואבה (שם אות נח), ושכן מתבאר בספר תוספת שבת (סי' שטו סק"ו). ע"ש. [ועיין בכף החיים סי' רמ אות מד, וסי' שטו אות טו"ב].

ולפי דרכנו למדנו, שכל שלשת המחיצות של הסוכה צריכות להיות באופן שעומדות בפני הרוח. ואמנם מדברי הט"ז (סי' תרל סק"י) היה נראה, שאם רק מחיצה אחת עשויה מסדינים ויריעות וקשורה היטב, ושתי המחיצות האחרות עשויות כהוגן, אין להקפיד על כך ולחוש דילמא מנתקי. אולם בשו"ת שבות יעקב (ח"א סימן לט) הוכיח במישור שלהכשר סוכה אפילו דופן אחד אין לעשותו מסדינים ויריעות, אלא אם כן ארוגים היטב בקנים שאין בין קנה לחבירו שלשה טפחים. וסיים, ואפשר שגם הטורי זהב לא הכשיר בזה אלא רק בדופן הרביעי, שמאחר ששלש הדפנות עשויות כדת וכדין, ורק הדופן הרביעי עשוי מסדינים וקשור בעמוד הסוכה אין להקפיד, כיון שמצד הדין די בשלש דפנות להכשר סוכה. ע"כ.

ואף שאין זו דעת הט"ז, מ"מ להלכה העיקר כדברי השבות יעקב. וכן העלה בשו"ת חקרי לב (חאו"ח סי' קכה), שאפי' מחיצה אחת מג' הדפנות אין לעשות מסדין או מיריעה, אא"כ יארוג בו קנים שאין בין קנה לחבירו שלשה טפחים, שכל מחיצה שהולכת ובאה ברוח אינה מחיצה. ע"ש. וראה עוד בזה בשו"ת גור אריה יהודה (חאו"ח סי' סח). ובמשנ"ב בשער הציון.

אמנם החזון איש בהלכות עירובין (סימן עז אות ו), יצא לדון בדבר חדש, שפירוש מה שאמרו מחיצה שהולכת ובאה ברוח אינה מחיצה, ושלכן צריך לקשור היטב ענפי האילנות בתבן וקש וכו', היינו דוקא כשהרוח מפזר את הענפים באופן שהם מתרחקים שלשה טפחים זה מזה, ובטלה המחיצה באותה שעה, לכן אף בזמן שהרוח שוקטת והענפים נחים והמחיצה שלמה, יש לפוסלה, משום שהיא מחיצת עראי כיון שאינה יכולה לעמוד ברוח, אבל אם המחיצה חזקה שאין הרוח יכולה לפזרה ולהרחיקה שלשה טפחים, אלא שמתנדדת מעט לכאן ולכאן, ובכל שעה היא מחיצה טובה, כשרה, ומה שכתב המגן אברהם (סימן שס"ג סק"ד) בלחי שהרוח מנידו שהוא פסול, היינו שהרוח כופפת אותו למטה מעשרה או שמרחיקתו שלשה טפחים מן הכותל, אבל בלא זה אינו נפסל, שאין תנועה פוסלת בשום מחיצה אלא תנועה ששוברת לשעתה את המחיצה. והאחרונים סתמו דבריהם ולא פירשו ענין זה. ע"כ.

ובאמת שמסתמות דברי הפוסקים נראה דכל שהמחיצה הולכת ובאה ברוח, אף על פי שאינה מתרחקת שלשה טפחים, הנדנדו לבד מוציא אותה מדין מחיצה. ולכן הקשו בגמ' מהעושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות לה כשרה, אע"פ שהענפים נעים ונדים ברוח, ולא תירצו בענפים קשים שאינם נכפפים ומתרחקים שיעור שלשה טפחים, אלא הוצרכו לתרץ דעביד להו בהוצא ודפנא. ופירש רש"י, שארג את הנוף כמין מחיצה שלא יניענו הרוח. וכיוצא בזה כתב המאירי שם. גם הריטב"א (סוכה כד:) כתב, שכל מחיצה שהרוח מנענעה אינה מחיצה. וכן הוא לשון הרא"ה (שם): מחיצה שאינה

יכולה לעמוד וכו', פירוש, שהרוח מנענעה. וכן מלשון הרמב"ם והשלחן ערוך הנ"ל מוכח שכל מחיצה שהולכת ובאה ברוח אפילו כל שהוא אינה מחיצה. שכתבו שלא תהיה הרוח 'מנידה אותם'.

וכן משמע מסתמות כל הפוסקים. וכבר כתב הגאון בית מאיר (או"ח סי' תמג אות ב בד"ה ואולם), ובתשובתו להגאון בעל חכמת אדם (בבית אדם שער הקבוע סימן ז) וז"ל: "ודע שכבר כתבתי בספרי כמה פעמים שנוח לי ללמוד מסתימת דברי הפוסקים הראשונים יותר מפירושם של האחרונים". וזה כלל גדול בתורה.

גם בטוש"ע (סי' שסג ס"ה) כתבו, כל לחי דאי נשיב ביה זיקא, לא מצי קאי, לא חשיב לחי. וכתב מרן בב"י שהוא מטעם הא דאמרין כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה. וכתב המג"א (בסק"ד), דס"ל שאע"פ שאין הרוח מפילו אלא מנידו לא חשיב לחי. ע"כ. וכן הוא לשון מרן בש"ע (סי' שסב ס"א): "והוא שימלא את האויר שבין הענפים של האילן בעצים או בקש ותבן ויקשרם שלא ינידם הרוח". וכן פסק המשנה ברורה (בסי' שסג סק"כ). וכן משמע בבית יוסף (ס"ס שטו) שכתב בדיון וילון שעל הפתח, שאע"פ שתלוי שם בקביעות, מותר לנטותו בשבת, שכיון שהוא נע ונד ברוח מצויה, וגם אינו מעכב להולכים ועוברים דרך הפתח, לא מקרי קבוע, אבל אם קבעו מלמעלה ולמטה ומן הצדדים בענין שאינו זז ממקומו, אסור משום בנין. ע"ש. וכ"כ המג"א והאחרונים (ר"ס שטו).

סוכה שהקימו סוחרים בשביל דוגמא האם כשרה למצוה

עוד יש לדון, בסוכה שהקימו סוחרים בשביל דוגמא, האם כשרה למצוה, וד"ז מצוי בסוחרים סוכות לנצח, שמציגים דוגמא של סוכה מסוככת, כדי שהלקוחות יראו כיצד נראית סוכה לנצח, והסיכוך בסוכה זו לא נעשה לשם צל ולא לשם מצוה, כי אם לשם מסחר. או במקרה שערך תערוכה של מבנים מארצות שונות, כגון, בית מקרח מאסקמוסוס, בית הודי בנקיק, אהל בדואי, ולהבדיל סוכה יהודית, וסוכה זו לא סוכה לשם צל, כי אם לשם תערוכה והצגה, ולא למדור ולצל, וא"כ אולי פסולה היא, וע' (סוכה יב. ובפרש"י) שגזרו על חבילי קש וחבילי עצים, שמא הניחם לייבש ונמלך לסיכוך. וצריך לעיין בזה בגדר סוכה לשם צל, ואם העיקר שלא תהיה לשם דירת קבע.

וראיתי שכתבו בשם הרה"ג ר"ח קנייבסקי שיש מקום לומר שהסוכה כשרה, עפמ"ש (יבמות קד:) סנדל של עיר הנדחת (דלשריפה קיימא), ושל זקן העשוי לכבודו, לא תחלוץ ואם חלצה חליצתה פסולה (לתכריכי מיתה הואיל ולא להילוכא עביד לאו נעל הוא) א"ל רבינא לרב אשי מ"ש זקן העשוי לכבודו דלאו להילוכא עביד, דבי דינא נמי לאו להילוכא עביד (דבי דינא נמי סנדל שהיה לבי"ד ומיוחד לחליצה ולא להילוך), א"ל אילו מסגי ביה שלוחא דבי דינא מי קפיד עליה בי דינא. ע"כ. הרי דאע"פ שסנדל דבי"ד לא עשוי להילוך, אפ"ה מאחר ולא קפיד עליה בי"ד נחשב הנעל כעשוי להילוך. ואף כאן יש לומר, דמאחר ובעל הסוכה לא יקפיד אם מישוהו יאכל בסוכתו, נחשבת הסוכה למסוככת לשם מצוה ולשם צל. ול"ד לחבילי קש, דשאני הכא שנעשתה לשם צורת הסוכה שתהיה מסוככת אך לא לשם צל, בזה מהני מה שיש רשות לאחר לישב בה למטרת צל או מצוה, כדי להכשירה. [חשוקי חמד ריש סוכה].

ושם כתב, דלמ"ד דסוכה שעשאה לשם צל ולשם ד"א פסולה, ה"נ יש לפסול, ונעל חליצה שאני, שא"צ שיעשה לשמה לשם הילוך, אלא שאם עומד לא לשם הילוך, בטל שם נעל ממנו, ואם עומד לשתי כוונות הנעל כשרה, ולכן די שיש רשות לאחר להלך בו כדי שלא יתבטל שם נעל ממנו. וגם אי"נ דסוכה העשויה להגן ממטר כשרה (ע' ברא"ש פ"א סימן יב. ובקובץ תשובות שם), ו"ל דלשם צל ומטר עדיף מלשם צל ותערוכה. [שם]. וע' לעיל (סי' תרלה) בשם הא"ח, כמה סברות לגבי סיכוך שעשאו ע"י קטן או גוי, וכן קוף. ואם די שעומדת בסתמא לשם צל אע"פ שלא כיון לשם כך. ויש עוד לפלפל בכל זה.

הגאון רבי יהושע מאמאן שליט"א

זקן רבני מרוקו ומח"ס "עמק יהושע"

בדין אין מעמידן הסכך בדבר הפסול לסכך

בדבר שמסככין בו, אבל אם יש לו טורח גדול לילך לסוכתו של חבירו יאכל בסוכתו יום וליל שני ויומו, אבל לא יברך עליה משום ספק ברכות לבטלה, דברכות אינן מעכבות וכו' עיי"ש ומשם באר'.

הנה ציטטתי חלק גדול מדברי קודשו, למרות שאני ב"ה מתרחק מהציטוטים, כדי להראות לצבור עינין זה לאורכו ולרחבו, כי בעה"ר רבים לא יודעים הלכהזאת ונכשלים בה כמו שראיתי במו עיני בנהריה, והערתי להם ולרבים, וברוך ה' קיבלו את הערתי, ולך נא ראה עוד בספרי עמק יהושע חלק ב' בחלק אורח חיים סי' כ"ג ומשם באר' חומר דבר זה וכמש"ל הגאון הקדוש אי"ש זצקו"ל הנ"ל שא נא עינך וראה,

אך אמנה התפלאתי על הגאון הגדול והקדוש הנ"ל המחבר סה"ב בית השואבה הנ"ל, שכתב בכלל דב"ק הנ"ל שלא יברך עליה משום ספק ברכה לבטלה וכמש"ל, איך לא זכר שר התורה מ"ש הפוסקים הגדולים ע"ה דהיכא שאין מחלוקת הפוסקים בברכה כי אם במצווה, זה לא נכנס בסוג ספק ברכה לבטלה, ושפיר מברכין היכא דמר"ן מלכא ע"ה או רוב הפוסקים ע"ה סברי מרנ"ן שהמצווה כשירה, שפיר מברכין כוותיהו, ולא חיישין למאן דאוסר או פוסל נגדם, הנה העינין הזה מבואר אצלי בספרי עמק יהושע הנ"ל ח"ב סי' י"ח ובספרי עמק יהושע חלק א' בחלק אור"ח סימן כ"ד בסעיף החמישי, ושם בחלק יורה דעה סי' י"ד, שהארכתי בפרשה זאת כיד ה' הטובה עלי, ברוך ה', ועוד ראה מ"ש בפרשה זאת בסה"ב יביע אומר חלק ה' בחלק אור"ח סי' מ"ב וסי' ס"ג מ"ש בהרחבה כיד ה' הטובה עליו כדרכו בקודש לך נא ראה ויערב לך,

והואלתי לבאר עוד שהגאון הנ"ל הוא כותב שמר"ן מלכא ורבנן הרמ"ה עליהם השלום, סברי מרנ"ן דדוקא לכתחילה אסור להעמיד הסכך בדבר שאין מסככין בו וכמש"ל בהרחבה, לכן הערתי על כת"ר ההערה הנ"ל ודוק, כי הוא זה מה שנראה לעניות דעתי, בעזרת אלהנו צור ישועתי.

ראה ראיתי בסה"ב בי השואבה (להגאון הקדוש, כקש"ת וכמוהר"ר יהודה שמואל אשכנזי זצקו"ל), ושם בהלכות דינים השייכים למין הראוי לסכך דף כ"ה ע"ב אות מ"ה דבר בקודשו ע"ע איסור המעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, והאריך למעניתי, ברוח מבינתי, בתוקפו וגבורתו, ובהמשך דברי קודשו באות מ"ז כתב וזל"ה דוקא לכתחילה הוא דאסרו מר"ן ומור"ם ע"ה להעמיד הסכך בדבר שאין מסככין בו אבל בדיעבד שפיר דמי וכו' עיי"ש, ושוב בהמשך דב"ק באות מ"ז כתב וזל"ה אע"ג דלדעת רוב הפוסקים ע"ה אין הלכה כה"ט דאין מעמידין הסכך בדבר שאין מסככין בו, ומפני כך גם מר"ן ומור"ם ע"ה לא אסרו אלא לכתחילה, מ"מ לעינין דינא דלהלכה ומעשה נ"ל אי"ש צעיר כיון דאיכא כל הני רבונותא דפסקי הלכה כר"י ור"ט דאין מעמידין הסכך בדבר שאין מסככין בו, והמה הרמב"ן, והריטב"א והר"ן ולדעתם גם דעת הר"ף הכי הוא, גם הראב"ד שהביאו נראה שכן דעתו, ודאי דלעינין הלכה למעשה אכן בדין לית לן להכשיר הסוכה שהעמיד סככה בדבר שאין מסככין בו אפי' בדיעבד, חדא משום עיקר קיום מצוות עשה דישיבת הסוכה, כיוון דלכל הני רבונותא סוכה זו פסולה מדרבנן אפי' בדיעבד, אית לן למיחש טובא לסברתם, לקימה כתיקנה מדאורייתא ומדרבנן אליבא דכו"ע, וכ"ש בזה דרבים המה דפסלי ליה מדרבנן, ועוד משום ברכת הסוכה, כיוון דלכל הני רבונותא סוכה פסולה היא אפי' בדיעבד, אין לברך עליה, משום סברת כל הני רבונותא דאיכא ספק ברכה לבטלה, וכין שכן מי שעבר וסמך סוכתו על דבר שאין מסככין בו, אם כבר נכנס ליל יו"ט א' שאי אפשר לו לתקן, אם הוא מקום שיש שם סוכה לחבירו כתיקנה, לא יאכל בליל יו"ט בסוכתו, אלא ילך לסוכת חבירו, ואפי' שיהיה לו טורח גדול לילך לסוכת חבירו, משום דליל יו"ט ראשון חובה עליו לאכול בסוכה כזית אפי' שהוא מצטער ואפי' שיורדים גשמים, ולמחרת ביום א', ומשם ואילך אם אין לו טורח גדול לילך לסוכת חבירו ילך גם מחר וכו' ומיד בליל מוצאי יו"ט ב' יתקן סוכתו להעמיד הסככה

הגאון רבי הרב בן ציון מוצפי שליט"א

ראש ישיבת "בני ציון"

הימים שבין יום הכיפורים לחג הסוכות

העולם הבא. מאי דרוש? אמרו קל וחומר, ומה משכן שאין קדושתו קדושת עולם, וקרנן יחיד דוחה שבת דאיסור סקילה, מקדש, דקדושתו קדושת עולם, וקרנן ציבור, ויום הכיפורים דענוש כרת לא כל שכן? ומנלן דאחיל להו, דתני תחליפא [שם, ס"ו] "ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה השם לדוד עבדו ולישראל עמו". "לאהליהם" שהלכו ומצאו נשיהם בטהרה, "שמחים" שנהנו מזיו השכינה, "וטובי לב" שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בבן זכר, "על כל הטובה" שיצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא.

נמצא היות ימים אלה הם ימי שמחה של חנוכת בית המקדש הראשון בימי שלמה מלך ישראל. וכן כתב הרב אברהם חידליק ז"ל [מבזהמיה, שנת ה"א א] בספר המנהגים [מנהגי יום הכיפורים] "בין כיפור לסוכות אין גופלין תחנון שאז נשלם הבנין. טעם אחר, לפי שאותם ארבעה ימים נתן הקדוש ברוך הוא מתנה לישראל שאינו מונה להם עוונות שלהם באותם ד' ימים ואינו מתחיל

א. הימים שבין יום הכיפורים לחג הסוכות, קדושים הם, ימי שמחה הם, ואין אומרים בהם תחנון, אך מותרים בתענית יחיד. וכתב רבנו האר"י ז"ל כי קדושתם ומעלתם גדולה משום שלראשונה בשנה החדשה נכנסים החסידים בספירת המלכות. והמקובלים כתבו שקדושתם כימי חול המועד, לפי שהם בין יום הכיפורים לבין ימי הסוכות. והגאון מוויילנא ז"ל כתב שהם דומים במקצת ליום הכיפורים, ולכן ינהג בהם ביראה ובכבוד.

בתלמוד [מועד קטן, טז, א] איתא "ואין מערבין שמחה בשמחה, מנלן? דכתיב [מלכים א' ח, ס"ה] "ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני השם אלהינו, שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום". מכדי כתיב "ארבעה עשר יום", "שבעת ימים ושבעת ימים" למה לזי' שמע מינה הני לחוד והני לחוד. אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן: אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכיפורים, והיו דואגים ואומרים שמא נתחייבו שונאיהן של ישראל כליה, יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי

להם למנות עוונותיהם אלא מיום ראשון של סוכות, שנאמר [ויקרא כ"ג, מ] "ולקחתם לכם ביום הראשון", ראשון לעבירות, וכך דורש במדרש. והוא במדרש תנחומא [אמור סימן ל]. וכן כתב המהרי"ל [מוצאי יום הכיפורים].

וכתב השל"ה [סוכה, נר מצוה א] "ארבעה ימים שבין יום הכיפורים לסוכות, בהם עוסקים בני ישראל במצוות סוכה וארבעה מינים. ומעשים האלה מביאים את האדם לידי זכירה, שיזכור בדבקותו בהשם יתברך ולדבקה בו. על כן אלו הימים הם כמו יום טוב, מאחר שהעסקים הקדושים מביאים לידי זכירה הנזכר לעיל, לשמוח בשמחה הרוחנית לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לבב. וכמו שכתב במדרש תנחומא [אמור סימן ל] שהביא הטור ריש הלכות ראש השנה [סימן תקפ"א] שאמר, במוצאי יום הכיפורים עוסקין במצוות סוכה ולולב ואין עושין עוונות, לכך קוראין את יום טוב ראשון, ראשון לחשבון עוונות. עוד אמרו [ספר המנהגים למהרא"ק] טעם, לפי שבאלו הימים נשלם בנין בית המקדש של שלמה, על כן הם יום טוב. וראוי לשמוח בהם להתדבק בו יתברך לעבדו בשמחה ובטוב לבב, כי הימים מקודשים עוסקים בהם במצוות. וגם הימים ההם הם בין שתי קדושות, קדושת יום הכיפורים וקדושת חג הסוכות, והם כמו חול המועד, ממילא מחוייב האדם להוסיף בהם מעלה יותר בקודש. וכמו שכתב רבנו יונה [שערי תשובה, שער ב' אות י"ד] בשבעה ימי תשובה שבין ראש השנה ליום הכיפורים, הם כמו חול המועד, וראוי למעט בהם מלאכה ולהרבות עבודת הקודש".

וכתב הרמ"א ז"ל [תרכ"ד, ה] "ואוכלים ושומחים במוצאי יום הכיפורים דהוי קצת יום טוב, ואין אומרים תחנות ולא צדקתך מיום כפור עד סוכות". וכתב בבאור הגר"א [שם, י"ד] "משום דהווי ימים טובים כמו יום הכיפורים במקצת, כמו שאמרו במדרש על פסוק "ולקחתם לכם ביום הראשון" וגו', מכאן ואילך לחשבון עוונות, והם ימי חנוכה הבית, ועיין בפרק קמא דמועד קטן ובפרק ב' דשבת".

ובשער הכוונות [דק"ד ע"ב] לרבנו האר"י ז"ל כתב "כי בימים אלה נכנסים החסידים לראשונה בתוך ספירת המלכות, מה שלא היה קודם לכן, כי בעשרה ימים שמראש השנה ועד יום הכיפורים נכנסו בה רק הגבורות בסוד "שמאלו תחת לראשי", אך מעתה מתחילים החסידים ליכנס בה בסוד "ימינו תחבקני", ובכל יום נכנס חסד אחד מאור פנימי שבבינה אליה, עד יום ראשון של סוכות שנכנס החסד הגדול שבכולם והוא החסד שבחסד הנקרא יומם, יומא דכולהו יומי. והם נכנסים מלמטה למעלה מהוד ועד חסד, ובבחינת אור מקיף שבבינה נכנס בשבעת ימי הסוכות על ידי מצוות ישיבה בסוכה עצמה". וכן הוא בפרי עץ חיים [שער חג הסוכות פרק א].

והרב חמדת ימים [ח"ד, דס"ד ע"ד] כתב "אמרו הראשונים כי ארבע הימים שבין יום הכיפורים לחג הסוכות נזכרים ונעשים כימים מקודשים, כי הם מקודשים שקידושם שמים בכמה קדושות, הן מצד שהם ימים שבין שתי קדושות, קדושת יום הכיפורים וקדושת החג והם כחול המועד, והן מצד שבהם עוסקים עם הקודש כל איש ישראל במצוות סוכה ולולב וארבע מינים, ומעשים אלו מביאים את האדם לזכור את השם אלהיו לאהבה אותו ולדבקה בו, ולשמוח בשמחה רוחנית לעבוד את השם בשמחה ובטוב לבב, ועל כן הארבעה ימים האלה כיום טוב הם לישראל".

ובמטה אפרים [תרכ"ה, ב] כתב "כבר ביארנו שבימים אלו שבין יום הכיפורים לסוכות אין אומרים תחנונים, ואין מתענים בהם, אפילו יארציט. ואין לומר צידוק הדין, רק על חכם גדול בפניו. אבל חתן וכלה ביום חופתם מתעניין אף בימים אלו. ובמקום שיש צורך להקל, כגון מחוש, חולה ותשישות כח, המיקל לא הפסיד".

בכתב המפרשים על דברי המדרש שאמר שיום ראשון של סוכות הוא ראשון לחשבון עוונות, שאין הכוונה שאם עושה עוון עד חג הסוכות הוא אינו נרשם, חלילה להאמין זאת, אלא הכוונה שבימים אלה עדיין השפעת יום הכיפורים קיימת והאדם נמנע מלחטוא. ועוד, שרוב העולם טרודים בהכנות לחג, לבניית הסוכה וקניית ארבעת המינים, ולכן עסוקים במצוות ואינם חוטאים.

כתב מרן רבנו יוסף קארו ז"ל בספרו מגיד מישרים [פרשת אמור] "בימים שבין יום הכיפורים לסוכות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל מצוות ארבעת המינים ומצוות סוכה שיתעסקו בהן, כדי שיזכו בהם, ובתוך ימים אלה שבין יום הכיפורים לבין סוכות לא נחשבים העוונות שעושים משום שזוהר הלבנונית

המתגלה ביום הכיפורים עדיין מתנוצץ בהם עד יום הראשון של החג".

ורבנו חזקיה בן מנחם ז"ל [חזקוני על התורה, פרובנס, שנת ה"א, א. ויקרא כ"ג, מ] כתב "וכי ראשון הוא והלא ט"ו הוא, אלא ראשון הוא לחשבון עוונות כדאיתא במדרש, ביום הכיפורים נמחל הכל, מכאן ואילך זה עוסק בסוכתו וזה עוסק בלולבו, ביום סוכות באין ומקלסין לפני הקדוש ברוך הוא, ואומר להם ויתרתי לכם כל מה שהיה, מכאן ואילך חושבנא". והרב כלי יקר [שם] פירש "לומר לך כי בודאי היה מן הראוי לעשותם אגודה אחת בהתחלת השנה, כדי שיהיו כך בכל ימות השנה לעשות להם הכנה אל התשובה של כל ימות השנה באם יחטאו, ואז יהיו השבים רבים ותהיה תשובתם מרובה בכל ימות השנה, אך מן ראש השנה עד יום כיפור אין צורך כל כך לעשותם אגודה אחת, שהרי באותן הימים אפילו תשובת היחיד מקובלת [ראש השנה יח. וש"נ]. ומן יום כיפור ועד סוכות עוסקין במצוות סוכה ולולב ואין עושין עוונות, כי מצוה בעידנא דעסיק בה מניא ומצלא מכל חטא וגם בזמן זה אין צורך כל כך לתשובת הרבים. אך ביום ראשון של חג שהוא ראשון לחשבון עוונות, על כן צריכין לעשות בעצם היום הזה הכנה אל תשובת הרבים, והוא כשהיו כל ארבע כיתות הללו באגודה אחת ויכפרו אלו על אלו, ואז תשובתם רצויה בכל ימות השנה".

ובדומה לזה פירש הגאון רבנו פינחס בעל ההפלאה ז"ל בספרו פנים יפות [על התורה שם] "והטעם מפני שטרודים במצוות, ונראה דמשמעות הוא דאותן ארבעה ימים אינן עולין לחשבון כלל, ואין השם יתברך חושב אותן הימים כלל אם יש בהן רוב מצוות או רוב עבירות, משום דמסתמא הוא רוב מצוות, והחסד הוא משום דלפעמים יש בהן רוב עוונות, ואפילו הכי הקדוש ברוך הוא אין חושב כלל אותן הימים. ואף דלפעמים הוא רעוּתא, דהיינו אם חשבון של כל השנה הוא רוב עוונות, ואם יצטרף אלו ארבעה ימים המצוות והעוונות, יכריעו המצוות לכל השנה שלא יהיה בהן רוב עוונות, על זה אמר שכוונת הקדוש ברוך הוא הוא שאינו חושב אותן ארבעה ימים הוא רק לזכות ולא לחובה חס ושלום, דהיכא דאיכא רוב עוונות בכל השנה מחשב לאלו הימים בהדיהו אם נמצא רוב מצוות".

וכתב השל"ה [מסכת סוכה פרק נר מצוה א] "וחלילה להאמין בזה, להיות ארבעה ימים בשנה הפקר, איש כל הישר בעיניו יעשה. דאפילו על יום אחד בשנה אמרו רבותינו ז"ל במסכת חגיגה [ה, ב] כל העובר עבירה אחת אפילו יום אחד בשנה, מעלה עליו הכתוב כאילו עבר כל השנה כולה. ולמדו אותו רבותינו ז"ל מקרא [במדבר י"ד, ל"ד] "במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום, יום לשנה", ומכל שכן בימים המקודשים האלה, משלשה טעמים".

"הראשון, ביום הכיפורים הראה הקדוש ברוך הוא שהוא רחום וחנון וסולח ומוחל, ותיכף למחרת דיום הכיפורים עוד המלך במסיבו, חס ושלום יותר הרצויה למרוד בו, חלילה לומר כן. ואדרבה, נהגו בית ישראל לעשות השכמה לתפילה במחרת יום הכיפורים, כדי שלא יקטרג השטן".

"השני, כי עדיין תלוין ועומדין בדיו, וגמר החתימה היא בהושענא רבה, וביני וביני הכל ימי תשובה, והתעוררות הרחמים והחסד והחנינה יהיה הפקר לחטוא. וראה אשר טעם אחד ממצוות סוכה שהוקבע בתשרי, לפי פשט הענין, כתב מהרי"ל [הלכות סוכה], וזה לשונו: טעם אחר ציוה מצוות סוכה סמוך ליום הכיפורים, שצריך להיות נע ונד מביתו לסוכה ודומה לגלות שהוא מכפר נמי עוונות. והנה החוטא בימים שביני וביני, הוא כאומר "אחטא ואשוב" שאין מספיקין בידו לעשות תשובה [יומא פ"ה, ב].

"השלישי, כי הימים מקודשים עוסקים בהם במצוות. וגם הימים ההם הם בין שתי קדושות, קדושת יום הכיפורים וקדושת חג הסוכות, והם כמו חול המועד, ממילא מחוייב האדם להוסיף בהם מעלה יותר בקודש. וכמו שכתב רבנו יונה [שערי תשובה, שער ב' אות י"ד] בשבעה ימי תשובה שבין ראש השנה ליום הכיפורים, הם כמו חול המועד, וראוי למעט בהם מלאכה ולהרבות עבודת הקודש. על כן לא יטעה איש ההמוני חס ושלום, ואדרבה, עונש העבירה שהאדם עושה בימים המקודשים חמיר טפ"י".

ובספר חמדת ימים [ח"ד דס"ה ע"א] כתב "צריך כל אדם לקדש עצמו בקדושה יתירה באלו הימים במצוות ובמעשים טובים, ויהי מורא שמים עליו ביותר משאר הימים, ויזכור ואל ישכח כל מה שהתענה והתוודה ביום הכיפורים

יבין. וטעם הדבר, כי כשם שברחמי האל יתברך נתן יום הכיפורים לכפר לעמו, כך אלו הארבעה ימים הם ענפים מיום הכיפורים לכפר פשעים משנה שעברה, ואף גם השגיאות הנעשות בהם על ידי דטרידי במצוות, בזכות טרחם במצוות ועם התעוררות הלב אז יש בימים עצמם מחילה וכפרה.

והגאון הטורי זהב ז"ל [ס' תקפ"א, בהקדמה] כתב למה ההכנה למצווה של סוכה עדיפא מקיום המצווה עצמה, ותיירך כי ביום הכיפורים נמחלו העוונות לגמרי ולא דרך העבירה בלבד, ובימים אלה שבנתיים מסתמא אינם עושים עוונות, מה שאין כן ביום הראשון של החג שאין טרודים כל היום בעשיית המצוות, אלא אוכלים ושותים ושמים, ושייך בהם חטאים, וחסדו של השם יתברך גבר עלינו שאין מגלגל עלינו העוונות הקודמים, אלא רק מכאן ואילך.

ורבנו יהונתן אייבשיץ ז"ל כתב בספרו יערות דבש [חלק ב, דרוש י] "ובזה תבין מה שאמרו חז"ל [יומא כ, א] השטן בגימטריא שס"ד, ויום אחד יום הכפור אין לו רשות, ויש להבין הא' דמלת השטן הוא רק משמש לפעולת ה' הידיעה, אבל עיקר שמו "שטן", וכי שמו השטן, ואם כן עדיין חסרו חמשה ימים, אבל זה הוא אלו ה' ימים, ד' ימים בין יום הכפור לסוכות, ויום ראשון דלולב ואתרוג מגין ואין לו רשות כנ"ל, ולכך אין לו רק שט"ס ימים. וזו היא כוונת המדרש [ויקרא רבה ל' ז'] "ולקחתם לכם ביום הראשון", וכי ראשון הוא, אלא ראשון לחשבון עוונות. בשלמא אם הוא ראשון בחודש הוא ידוע, ראשון לבריאת עולם ולכמה דברים מסגולת ראשון בתשרי, אבל ראשון לחג מה הראשון. ומשני, ראשון לחשבון עוונות וכו', ובו ביום נלקח לולב שהוא גם כן כופה לסטרא אחרא. ולכך נרמז ה' בלולב ולא בסוכה, ולהורות כי ה' ימים שאין לו אחיזה". ובזהו חדש [תיקונים חלק ב, דף ע עמוד א] איתא "דשס"ד מלאכי חבלה אינון כחושבן יומי שתא, שס"ה חסר חד, דא איהו יום הכיפורים דלית לשטן שולטן עליה, השטן" הכי סליק שס"ד. באתר דמזוזה תמן, לא אית ליה רשו לקרבא".

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א

ראש ישיבת אור החיים וחבר מועצת חכמי התורה

אשרי יולדתו- כח ההשפעה על הילד בקטנותו

באין? כדי ליתן שכר למביאייהו" (חגיגה ג ע"א).

ולכאורה לא מובן, אם אין תועלת לטף בביאתו מדוע צייתה התורה להביא אותם כדי ליתן שכר למביאייהו, וכי יש מצוה שיביאו אתם משאות שיהיה קשה להן ויקבלו על זה שכר?

אלא אפשר ללמוד מכך דבר עצום בחינוך הילדים, אפילו שהתינוק עדיין צעיר לימים ולא הגיע לגיל חינוך הוא קולט, שומע ומבין את הנעשה סביבו, ולכן ציוותה התורה להביא את התינוקות לבית המקדש לשמוע את דברי התורה כדי שישפג בנשמתו ענין שמיעת דברי התורה וכך כשיגדל ירגיש יותר קרבה לתורה. התינוק אפילו שעוד לא ראוי לחינוך, בכל זאת אם הוא נמצא במקום קדוש, ושואף ברוחו מאוירה דקדושה, זה משפיע על לבו ונפשו של הילד לטובה.

וזהו ששינוי באבות (פרק ב' משנה ח'), רבי יהושע בן חנינה, אשרי יולדתו, על שם שאמו גרמה לו שיהא חכם, שהיתה מחזרת על כל בתי מדרשות שבעירה ואומרת להם "בבקשה מכם בקשו רחמים על העובר הזה שבמעי שיהיה חכם, ומיום שנולד לא הוציאה עריסתו מבית המדרש, כדי שלא יכנסו באוזניו אלא דברי תורה (רבי עובדיה מברטנורא שם).

אשרי יולדתו, אוזניו קלטו דברי תורה, הנפש שלו ספגה את קדושת התורה והיא נתנה לו את האפשרויות להיות חכם גדול בחכמת התורה.

נלמד מכאן עד כמה צריך להיזהר לשמור את צעירי הצאן מכל משמר

הקדוש, וכמה תפלות ותחנונים, אשר כל מי שיש לו עינים לראות, עיני יחזו כח ועוז אותן התפלות בוקעות שבעה רקיעים לעלות למעלה לראון לפני השם אלהינו, וחס ושלום אם יחטא ואשם אחר כל אלה, יאבד טובה הרבה וכו'. ומה גם צריך כל אדם להיות ירא וחרד בלב, כי כולם תלויים ועומדים עד יום השביעי לחג, יום הושענא רבה שבו גמר הדין וניתן פסק הדין, אם חס ושלום אם לחיים. וכן הדין היה ראוי לתקן ולומר כל אלו הימים בתפילה כמו בשעת הנעילה שאמרנו "וחתמנו", אלא לפי שכבר נעשה החותם בעת הנעילה מה שיהיה, אלא שהונח החתימה בצריך עיון לפי מעשה האדם אשר ייטיב למסירת הפתקין בליל הושענא רבה, וכבר על העיקר שהיא עת החתימה העתרת עליה בעת הנעילה, על כן לא תיקנו לומר חתמנו בתפלות הימים האלה, ומה גם כי סגולת עשיית המצוות שבימים אלו זכות המצווה מגנא ומצלא מכל רע, כמו שכתוב [קהלת ח, ה] "שומר מצוה לא ידע דבר רע", ולכן לא חששו להזכירה, להורות חזק אמונתנו בסגולת המצוות, יצא כל אדם בדימוס וזכאי בדינו".

וכתב עוד [שם דס"ה ע"ב] "ואותה שאמרו שיום טוב ראשון של חג הוא ראשון לחשבון עוונות, לא באו לומר כי הותרה הרצועה בימים האלה לכל מה שיחטא ואשם, כי לא יחשוב השם לו עוון, חלילה, כי מי פתי יאמין בזה להיות ארבעה ימים מקודשים אלו, וגם כל העולם במאזניים לעלות אם למוות אם לחיים, להיותם הפקר איש כל הישר בעיניו, חס ושלום. ואדרבה, עונש העבירה בימים האלה חמור טפי. ואולם מה שאמרו ראשון לחשבון עוונות, על הרוב ידבר מסתמא, כי אין ישראל עושים עוון אשר חטא באלו הארבע ימים מאחר שטרודים במצוה ומגין עליהם מלכא לידי חטא ועוון, וגם זכרון השם לנגד עינם בעשיית המצוות האלו, ואין מי שיכעיס את השם יתברך, חס ושלום. וכן אפשר כי כיוון חכמים לומר כי השגיאות הנעשות בימים האלה אין הקדוש ברוך הוא משגיח בהן, אפילו שבשאר הימים גם השוגגים צריכים כפרה, מכל מקום בימים האלה אידי דטרידי, שגיאות מי

לכל דבר ללא דת ודין, ראשונה כובד ראש העיר לזרוק את ספר התורה למדורת האש, אך להפתעת הנוכחים סירב ראש העיר לזרוק תחילה את הספר תורה וביקש שיכבדו אדם אחר.

ראש הגסטפו שמע זאת וזעם בראש העיר: "לא, רק אתה תתכבד לזרוק תחילה את הספר של היהודים!"

ראש העיר לא נרתע ועמד איתן בעמדתו: "אני המחליט פה בעיר, אתם בסה"כ אורחים שלי ולא תקבעו לי, אני לא אזורק את הספר תורה!"

לפתע סובבו את ראש העיר כמה שוטרים נאצים אכזריים בפקודת הגיסטפו ואמרו: "אין לך הרבה ברירות, או שתזרוק ראשון את הספר תורה לתוך מדורת האש, או שנזרוק אותך ראשון למדורה ואח"כ נזרוק את הספרים, הבחירה בידך..."

"אני לא זורק את הספר בשום פנים ואופן" ענה ראש העיר בעוז, "תזרקו אותי ראשון למדורה!"

כל הנוכחים במקום התפלאו פליאה רבה ועצומה, יהודי מתבולל הנשוי לגויה ורחוק מכל זיק של שמירת תורה ומצוות מוכן למסור נפשו למיתה ולא לזרוק את ספר התורה של היהודים לאש, כיצד יתכן כדבר הזה? מדוע הוא עושה זאת?

עמד ראש העיר ואמר: "דעו לכם, אני זוכר כשהייתי בגיל 5-4 נישקתי את הספר תורה ורקדנו יחד אני ואבא וכל הקהל ביום שמחת תורה, המחזה הזה נחקק בליבי ולעולם לא אזורק את ספר התורה הקדוש לכבשן האש, לעולם לא! אף אם אצטרך להיזרק במקומו לכבשן האש", ובאמת כך היה, לאחר שסיים את נאומו זרקו אותו הנאצים הארורים לכבשן האש ובכך מסר את נשמתו לבורא יתברך, הי"ד.

זו גדולת עם ישראל, ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא (סנהדרין מג ע"ב), אל תראוני שפני שפחך תני ששפתי שפני אפי נחרו בי (שיר השירים א, ו), אפילו שאתה רואה אותו חוטא ורחוק, אל תדאג, זה הכל חיצוני, אל תסתכל עליו במצב העכשווי בו הוא נמצא, אלא תסתכל עליו בצורה כזאת שאם יזכה לקבל עליו עול תורה ומצוות איך יקיים את המצוות בשמחה ובאהבה.

ומכללם של דברים נלמד עד כמה גדולה כחה של ראייה בגיל צעיר היכולה לגרום אפילו ליהודי מומר למסור נפשו למיתה כדי לא לעבור חלילה על מצוות התורה.

הגאון רבי ברוך שרגא שרייט"א

אב"ד ירושלים ורב שכונת הגבעה הצרפתית

סכך העשוי לנוי ומפני הנשר

כשרה וכתב הרשב"א בתשובה (סימן נה) לפי דדרשינן בסוכות תשבו כעין תדורו ולפי שהדרך שהאדם נותן בתקרתו קורות המצויות שאין עיקר התקרה אלא תפילות לה לנוי כדי שתערב עליו דירתו לפיכך התירו כן לגבי סוכה לפי שאין אלו באים לעיקר הסכך אלא להתנאות ולהנעים עליו ישיבת הסוכה ולא עוד אלא שהיא מצווה מן המובחר להעלות שם כלים הנאים לחבב את המצווה וכו'. וכשפירס עליה סדין מפני החמה או מפני הקיסמין שלא יפלו לתוך תבשילו כתבו התוס' והרא"ש שם בשם ר"ת דהוי כמו לנאותה שכשרה ודוקא אם פירס עליה מחמת החמה שלא תיבש את העלים ותניה חמתה מרובה מצילתה היא פסולה. אולם רש"י פירש סדין הוא דבר המקבל טומאה ופסול לסכך בו ופורס תחתיה מפני הנשר פסולה משום שאוהל מפסיק בינו לבין הסכך ונמצא שאינו יושב בסוכה ופסק מרן

לכל יראו וישמעו דברים שאינם לפי רוח התורה והמצוות, וקל וחומר שלא לקחתם למקומות שיש שם כל מיני מראות נגעים, ליצנות, לשון הרע ורכילות, צריך בזה זהירות רבה ועצומה, דברים אלו משפיעים על נפש התינוק אפילו בהיותו קטן לימים.

--

על פי היסוד הנ"ל נוכל להבין גם את הגמרא במסכת ברכות (י ע"א): דוד המלך דר בחמשה עולמות ואמר שירה, דר במעי אמו ואמר שירה, ינק משדי אמו ונסתכל בדדיה ואמר שירה, ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו (תהילים קג, ב), ולכאורה לא מובן, על מה אמרה שירה זו?

אלא אומרים רבותינו שדוד המלך לאחר שגדל התבונן על נפלאות ה' יתברך שקבע את מקום חיות המזון של התינוק ליד הלב שהוא מקום בינה, בינה ללב ובה הלב מביין (מנוסח פתח אליהו הנביא), בשונה משאר החיות והבהמות שמקור מזון התינוקות נמצא במקום טיפופת, ובשעת אכילתם מסתכלים במקום מטונף, האדם אינו כן אלא בשעת אכילתו צופה ומביט בלב שהוא מקום בינה.

ולכאורה עדיין יש להקשות, ומה בכך אם יינק התינוק ויראה מקום טיפופת, הרי קטן הוא ולא מבין דבר, אלא על פי המבואר לעיל הדבר מובן, התינוק קולט את כל המראות שרואה, אפילו בהיותו צעיר לימים, וכדי שיגדל הילד בקדושה וטהרה הפליא ה' חסדו עליו וקבע שמקום חיותו המזון שלו יהיה במקום בינה.

--

ובענין הרושם הנחקק בילד מהדברים שרואה בימי ילדותו נספר:

הגרמנים הארורים, בכל מקום אשר דרכה כף רגליהם חיפשו אחר בתי כנסיות ומדרשות של היהודים כדי להוציא משם את הספרי תורה ולשרוף אותם בריש גלי לעיני קבל עם ועדה.

והנה בהגיעם אל אחת העיירות נכנסו לכל בתי הכנסיות שהיו בעיר, אספו את כל ספרי התורה והניחום בבימה גדולה ברחבת העיר כדי לעשות פולחן גדול מהדבר. הניחו עשרות ספרי תורה אחד על השני, וקשרו את ילדי היהודים אחד לשני מול ספרי התורה, כדי שיראו איך ששורפים את ספרי התורה שלהם, מזעזע.

בין הנוכחים במעמד נכח ראש הגסטפו ולצידו עמד ראש העיר שהיה יהודי שהתבולל מקטנותו ונישא לגויה והוליד ממנה ילדים גויים, ממש כגוי

ע"ד שאלתו כי בבתי המלון הנמצאים תחת השגחתו בונים בכל שנה סוכה גדולה לצורך אורחי המלון ובעיקר עבור עריכת סעודות ברית מילה, ובכל שנה פורסים סכך לנצח אבל השנה מאחר וסמוך למלון ישנו אתר בנייה שגורם לאבק דק המתפזר על פני הסוכה דרך הסכך רצונכם לפרוס שטיח נאה שהוא סגור לגמרי שכונת המלון לנאות את הסוכה וגם להגן מפני האבק שלא יכנס. האם יש להכשיר את הסוכה וכן גם יוכלו לערוך בריתות בסוכה שיהיה ברית אברהם עם האושפיזין ללא שיהיה חשש קל של זיהום וכד' ברך הנימול.

תשובה

אייתא במשנה סוכה (י:) פירס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר פסולה. ובגמרא אמר רב חסדא לא שנו אלא מפני הנשר אבל לנאותה

אינו יודע לקראות גוללו משמע דעדיפות ראשונה שיקרא בהן משום מצווה אבל הכא איירי בכסות דליכא מצווה ומשום הכי קא בעי ואע"ג דזה נהנה וזה לא חסר הוא שאני הכא שהוא בלי ידיעת הבעל דמי לשואל שלא מדעת ואיכא למ"ד גזלן הוא ומשמע דמדינא אסור ולא מחמת גזירה. וריב"א תירץ דהאי דלעיל מיירי כגון שיש לו ספרים אחרים ור"ת פירש לצורכו כגון שאם לא היה לו ספר תורה צריך להשיג אחר לקרא בו אבל קורא בו דלעיל שאינו צריך לו כלל דמשמע מכל הני דאין האיסור מטעם גזירה כמ"ש התוס' בבא מציעא הנז' והביאו הסמ"ע. וא"כ בנידון דידן נמי אסור להניח סדין שכונתו לנוי ומפני הנשר.

וראיתי באהבת חסד פרק ז' דיני העבט בהגהה שישב מדוע הרי"ף השמיט האיבעיאי בגמרא לצורכו ולצורכה ולא העתיק רק הבריתא דנזדמנו לו אורחים משום דסמך על מה שכתוב בפרק ב' דפסחים דקיימא לן לא אפשר וקמייאן אסור אם כן מימילא לצורכו ולצורכה אסור כדמוכח מהסוגיא.

ועיין שם שעמד על דברי הרא"ש שכתב הטעם דלצורכו ולצורכה אסור משום דאזלינן לחומרא והלא לפי ההלכה דקיימא לן לא אפשר וקמייאן אסור הוא מדינא ולא משום דאזלינן לחומרא ומפשטות הסוגיא בפסחים משמע כדעת ר"ת ועוד פוסקים במרדכי הנז' דבאביה מדינא אסור בלצורכו ולצורכה ולא כדעת התוספות בבא מציעא הנז' דסבירא ליה דאפילו אם נימא דאסור הוא רק משום דשמא ישנהה יותר מכדי שיעור שצריך לצורכה.

אלא שראיתי למרן הגר"ע יוסף זצקו"ל בספרו חזו"ע דיני נוי הסוכה סעיף יג שהיקל בזה, והביא דברי המקו"ח הנז' והשיב ע"ד דהתם היינו טעמא כמ"ש התוס' שמא ישכחנה ע"ג המיטה וכו' וכ"כ הסמ"ע ואם כן אין משם ראייה לאסור. אבל לפי מה שהגיה הנתיבות בדברי הסמ"ע שמא ישהה על גבי המטה לצורכו לבד וא"כ הוא הדין והוא הטעם בנוי סוכה שמכיון לנאותה ומפני הנשר שמא יכוון להשהותה מפני הנשר. וכ"ש לפי מה שבאנו דברי המרדכי ודעת ר"ת שהוא מדינא אסור ולא מחמת גזירה דה"נ יש לאסור בסדין הנז'.

אחר הדברים האלו מה יקרו דברי מרן בשו"ע סימן תרכ"ט סעיף יט, פרס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר כלומר שלא יהיו עליו וקייסמין נושרים על שולחנו פסולה אבל אם לא פירס "אלא" לנאותה כשירה. דברישא אמר מפני החמה פסולה ובסיפא דייק אם לא פירס "אלא" לנאותה כשירה משמע אם יש בה מחמת דבר אחר פסולה.

והש"ת יאיר ענינו בתורתו. אמן.

בשו"ע סי' תרכ"ט ס' יט'. בסתם כפירש"י, וסברת ר"ת בשם יש אומרים וקיימא לן סתם ויש הלכה כסתם.

ונראה דאם פירס תחתיה סדין גם מפני הנשר וגם לנאותה פסולה. ויש להביא ראייה מהא דאיתא בגמרא ברכות נג. אמר רב יהודה אמר רב כל שמוצאים לפניו ביום בלילה אין מברכין עליו וכל שאין מוצאים לפניו ביום בלילה מברכין עליו מאי טעמא כל מידי דלא לאו עביד לא מברכין עילוה.

וכתב רבינו יונה כל שמוצאין לפניו ביום ובלילה אין מברכין עליו כלומר אם דרך להוציאו על המת ביום משום כבוד אע"פ שבלילה מוצאין בנרות להאיר כיון שמוצאין אותם נמי משום כבוד אין מברכין עליו ואפילו נאמר שפעמים שמדליקין אותם להאיר אפילו הכי נראה מכאן שאם נעשה להאיר ונעשה לכבוד אין מברכין עליו מפי מורי הרב נר"ו ע"כ. וא"כ בעובדא דידן נמי אף אם נימא דעשוי לנוי כיון דמכיון נמי מפני הנשר פסולה.

וכן כתב המקור חיים סימן תרכ"ט דאם היו לשניהם פסולה. ומקורו מהא דאיתא בגמ' מציעא דף ל. דתנינן שוחטה לצורכה אבל לא לכבודו אבטיא להו לצורכו ולצורכה מאי ת"ש הכניסה לדבקה ודשה כשירה בשביל שתידוק ותדוש פסולה והא הכא דלצורכו ולצורכה הוא וקתני פסולה שאני התם דאמר קרא אשר לא עובד בה מכל מקום ע"כ. וכן נפסק בחו"מ סימן רס"ז ושוחטה על גבי המיטה לצורכה אבל לא לצורכו ולצורכה.

ועוד הביא ראייה מהשו"ע סימן שכ"ה סע' ה-ו גבי אינו יהודי שצד דגים אם לקט וצד בשביל ישראל או בשביל ישראל ואינם יהודים צריך להמתין לערב בכדי שיעשו ואף דהרוב אינם יהודים אם בידוע שגם לישראל צד וליקט אסור והיינו לצורכו מותר לצורכו ולצורך ישראל אסור. וכ"כ מרן בסימן רע"ו סעיף ב' גבי ישראל וגוי שהסבו יחד עיי"ש.

והנה הראייה שהביא מאבדה הרי"ף השמיט האבטיא בגמרא לצורכו ולצורכה והרא"ש כתב כיון דבעין לא איפשטא אזלינן לחומרא. והנה בשו"ע חו"מ (סימן רסז) פסק מרן ושוחטה ע"ג מטה לצורכה בלבד אבל לא לצורכה ולצורכו. ובנתיבות אות כ' כתב הטעם שמא ישהה על גבי המטה לצורכו לבד וא"כ ה"נ אם מתכוון לנאותה ומפני הנשר אסורה דשמא ישנהה מפני הנשר בלבד והגיה את דברי הסמ"ע דכתב הטעם שמא ישכח ע"ג המטה וינבנב שהמילה יגנב טעות סופר.

אלא דבהגהות מרגכי פרק אלו מציאות כתב לצורכו ולצורכה מאי תימא אמאי לא פשיט מהא דאמרין לצורכו ולצורכה. ותירץ דיש לומר דשאני התם דמירי בקריאת ספר תורה דקא עביד מצווה תדע דקתני מתניתין אם

הגאון רבי זמיר כהן שליט"א

נשיא ארגון "הדברות"

בדבר נוי סוכה שתולים בסכך

להכשיר כרב נחמן ושכן פסק רב ישראל כהן עיי"ש. וכן מבואר בספר האשכול (הל' סוכה דף קעא ע"א) שהלכה כרב נחמן. וביאור מחלוקתם, שהפוסקים כרב נחמן מבארים טעם הפוסלים משום דהוי סוכה תחת סוכה, ורב חסדא ורבה בר רב הונא אזלי לשיטתייהו לעיל שאם יש ד' טפחים בין הסוכה העליונה לתחתונה נפסלת התחתונה. ורב נחמן שמכשיר סובר כשמואל דס"ל שאין הסוכה התחתונה נפסלת אלא רק אם יש י' טפחים ביניהן. והלכה כשמואל וכרב נחמן. והפוסקים כרב חסדא ורבה בר רב הונא סוברים שכל טעם הכשרו של רב נחמן הוא רק משום שנוי סוכה בטל לסכך. אבל מודה שבסוכה תחת סוכה אם יש ד' טפחים ביניהם פסולה ודלא כשמואל. ואם כן אינו אלא יחיד, ויחיד ורבים הלכה כרבים. כן מתבאר יסוד המחלוקת בדברי הרא"ש (פ"א סי' טו וסי' יח. ובספרי הבית יוסף נפלו כמה טעויות דפוס בהעתקת דברי הרא"ש) ובדברי האשכול ועוד.

שאלה: בדבר נוי סוכה שתולים בסכך, והוא רחב ד' טפחים, וקצהו מתחיל בתוך ד' טפחים לגג, אבל חלקו משתלשל ויורד למטה מד' טפחים. אם הוא בכלל המבואר בש"ע סי' תרכ"ז בסדין שפירס לנוי תחת הסכך שאם הוא רחוק ד' טפחים מן הגג הסוכה פסולה.

תשובה: בגמ' (סוכה י:) אתמר נויי סוכה המופלגין ממנה ארבעה רב נחמן אמר כשרה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי פסולה. ופירש"י נויי סוכה, סדינין הפרוסיין תחת סכך לנוי (והא דבשבת כב. פירש"י נויי סוכה פירות שתולין בה לנוי, היינו משום דהתם מיירי לענין להסתפק מהם עיי"ש אבל הכא אינו פסול אלא ברחב ד' טפחים כדן סכך פסול). וכתב הרי"ף (ו.) נויי סוכה המופלגין ממנה ד' רב נחמן אמר כשרה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי פסולה וקיימא לן דיחיד ורבים הלכה כרבים. וכן פסק הרא"ש (פ"א סי' יח), והביא דעת הרי"ף גיאת (מאה שערים הלכות סוכה עמ' פג) שהעלה

והרמב"ם (לולב פ"ה ה"ח) כתב "היו נוי הסוכה מופלגין מגגה ארבעה טפחים או יותר פסולה, שנמצא היושב שם כאילו אינו תחת הסכך אלא תחת הנויים שהן אוכלין וכלים שאין מסככין בהן". וכן פסק הרוקח (הל' סוכות ס"י ר"ט) שסדינים הפרוסין בסוכה לנוי ומופלגין ממנה ד' טפחים פסולין. וכ"כ הכלבו (ס"י ע"א) שאם היו נוי סוכה מופלגים ממנה ד' טפחים או יותר, פסול. שנמצא היושב שם כאילו אינו יושב תחת הסכך אלא תחת הנויים שהם אוכלין וכלים שאין מסככין בהן. וכ"כ הראב"ה (ח"ב, סוכה ס"י תריד) וז"ל ובנוי סוכה המופלגים ממנה ארבעה קיימא לן כרב חסדא וכרבה בר רב הונא שאמרו פסולה. וכן פסק בהלכות גדולות וכן פסק רבינו חננאל. ובתשובות הגאונים כתוב דוקא היכא שחמתה מרובה מצלתה בלא סדין, אבל אם צלתה מרובה מחמתה כשירה, ואין הסדין פוסלתה. וכן פסק רבינו תם וכו' עכ"ל עיי"ש. וז"ל מהרי"ל (הלכות סוכות אות יג) "נוי סוכה המופלגים ממנו פרש"י ר"ל מרוחק מן הגג ארבעה טפחים, רב נחמן אמר כשרה רב חסדא אמר פסולה. אמר מהרי"ל סג"ל דהוא נזהר בדין זה לתלות הנוי סמוך לגג הסכך למען שלא יהא נדון משום סכך תחת סכך ויפסל. ורוב העולם מרחיקין את הנוי מן הסכך. יש דעות שמכשירין משום שאותה עטרה שעושים לנוי חמתה מרובה מצלתה ולא מצי פוסל דלא מיתקרי סכך אלא אם כן צלתה מרובה. ויש בני אדם שגוים ומרבים לתלות כמה מיני פירות בעטרה לנוי עד שיא צלתה מרובה להכי מוטב יותר לקרבו סמוך לסכך דאז לא קרוי סכך בפני עצמו גם אם צלתה מרובה". ע"כ. והו"ד בקצרה בדרכי משה (ס"י תרכ"ז ס"ק א). וכדעת הרי"ף והרמב"ם והראשונים פסק מרן הש"ע (ס"י תרכ"ז ס"ד) וז"ל "פירס סדין תחת הסכך לנוי, אם הוא בתוך ארבעה טפחים לגג, כשרה. ואם הוא רחוק ד' טפחים מן הגג, פסולה. ואם אינו לנוי, אע"פ שהוא בתוך ארבעה טפחים, פסולה. והרמב"א בהגהה הוסיף, "ויש ליהזר שלא לתלות שום נוי סוכה רק בפחות מד' לסוכה". והוא מהמהרי"ל הנ"ל (ומש"כ בש"ע הגר"ז ס"י תרכ"ז ס"ד הטעם משום גזרה שמא יהיה בהן רוחב ד' טפחים, כבר העיר בזה בספר חזון עובדיה סוכות ע"מ עו בהערות אות ג שאין אנו יכולים לגזור גזרות חדשות מדעתנו. וכל שכן לפי מה שכתבו הפרי מגדים (במש"ז ס"י תרל"ד סק"ב) והמצפה איתן (סוכה י:) והגר"ש קלוגר בשו"ת שנות חיים (הל' תפילין ס"י נג) שנוי המופלג ד' טפחים מן הסכך אינו פוסל אלא מדרבנן. עיי"ש כל דבריו. אמנם במהרי"ל הנ"ל שהוא מקור הדין מבואר הטעם משום שיש בני אדם שגוים וכו' ולהכי מוטב וכו').

ב. והנה פשט לשון הגמ' נוי סוכה 'המופלגין' ממנה ארבעה, משמע שרחוקים ממנה לחלוטין ולא שחלקם נמצא בתוך ד'. וכן מסתבר. שהנה יש להבין החילוק שבין דין לבדו שהוא בפחות מג' טפחים לדין נוי סוכה המופלגין מן הסכך שהוא בד' טפחים. שלכאורה היה צריך להיות גם בזה דין ג' טפחים, שאם הנוי מתחיל בתוך ג' טפחים לסכך נעשה כמחובר לסכך מדין לבדו, ומג' טפחים נחשב כמנותק מהסכך.

אלא הביאור הוא שדבר הבא לנוי יש בו דין טפל לסכך אע"פ שאין בו דין החיבור שעושה הלבד. ולכן גם בג' טפחים ומעלה אינו פוסל את הסכך לפי שהוא מתבטל אליו. אבל כל זה כשהוא בקירוב מקום, משא"כ כשהוא רחוק מהסכך אינו טפל לו. ושיעור רחוק לענין זה הוא ד' טפחים. וראיה לזה, דסכך פסול פוסל באמצע בד' טפחים כדאיתא בש"ע ריש סימן תרלב. ואילו בג' טפחים ומעלה עד ד' אינו פוסל ואף מותר לישן תחתיו. ומוכרחים לומר הטעם בזה, שבפחות מד' טפחים לפי שאינו מקום ריק אלא מלא במשהו, הגם שהוא סכך פסול מ"מ בטל הוא לסכך הכשר ולכן מותר אפילו לישון תחתיו. משא"כ אם הוא בשיעור ד' טפחים, הרי הוא יוצר מרחק והפסק בין צד זה של הסכך הכשר לצידו השני. ולכן פוסל את הסוכה אם אין שיעור סוכה כשרה בכל צד בפני עצמו. וכן מבואר בלבושי שרד (ר"ס תרלב) וז"ל סכך פסול פוסל באמצע בד' טפחים, דד' הוי מקום חשוב להפליג ולחוך, שאין הדפנות מועילות שוב זו לזו ונראות כב' סוכות. אבל אייר חמיר טפי כמבואר בסעיף ב' ע"כ. והכי נמי י"ל לענין נוי הסוכה שכשהוא רחוק מהסכך ד' טפחים הרי הוא מופלג ממנו שיעור כזה שאינו בטל אליו. וא"כ זהו דוקא כשרחוק ממנו לגמרי, אבל אם חלקו נמצא בתוך ד' טפחים לסכך, מה בכך שהמשכו יוצא מחוץ לד' טפחים, הא בטל הוא אליו כיון שאין בינו לבין הסכך חציצת ד' טפחים.

וכן מוכח ממש"כ רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה נתיב ח חלק א) וז"ל "נוי

סוכה המופלגים ממנה ד' טפחים פסולה כן פשוט בסוכה וכן פסק רי"ף ורוב הפוסקים ולא דמי לסוכה בתוך סוכה כמו שכתבתי למעלה דאינה פסולה תחתונה אלא אם כן יש בעליונה י' גובה דהתם למיפסלה לסוכה אמרין כהכשרה כן פסולה אבל הנויים כיון דמופלגים ד' הוי אהל בפני עצמו ורבי יצחק בר גיאת פסק כרב נחמן דכשרה עד שיהיו מופלגים י' ודמה אותה לסוכה ע"ג סוכה". ע"כ. והיינו שלפי שמופלגים כל כך הרי הם מנותקים מהסכך והוו כאהל בפני עצמו, אבל אם מתחילים בתוך ד' טפחים לסכך, הרי הם בטלים לסכך. וכן מבואר בכתוב שם לראב"ד (סוכה ה.) בתוך דברי הערתו על בעל המאור, שכתב הטעם שנוי סוכה המופלגין ממנה ארבעה פסולים "משום דכיון דמיפלגי כולי האי, לאו נוי סוכה ניהו, והוו ליה סכך המקבל טומאה". עכ"ל. והיינו שלפי שרחוקים כל כך מהסכך לא ניכר שבאו לנאות את הסכך הכשר ולכן נחשבים כסכך עצמאי העשוי מדבר המקבל טומאה ופסול. ולפ"ז י"ל דזהו דוקא ביש הפסק גמור של ד' טפחים בין הסכך לבין הנוי, אבל אם קצה הנוי מתחיל בתוך ד' טפחים הרי ניכר שבא לנאות את הסכך הכשר וטפל הוא אליו וכשר. וכן מוכח ממש"כ הריטב"א (סוכה י.) וז"ל "מכיון דמופלגין מן הסכך ארבעה חשיבי באנפי נפשיה ולא בטיל, מכיון דמופלגין לגבי סכך, ולא חשיבי בניין ידיה, וממעטי אוירא או פסלי ליה לסככה משום סכך פסול". ע"כ. וע"ע בלשון המאירי (סוכה ט:).

אמנם ראיתי בספר הסוכה (במילואים לפי"ד ע"מ שסא) שכתב ששמע מפי אחד מגדולי הפוסקים שאם חלק מהנוי בתוך ד' טפחים ונמשך ויורד למטה מד' טפחים יש בזה צדדים להיתר ולאיסור ובפוסקים לא דנו בזה ולפיכך מספק יש להיתר בזה שכל הנוי יהיה בתוך ד' טפחים סמוך לסכך, עיי"ש. אולם לענ"ד נראה פשוט מלשון הגמ' והפוסקים שאינו פוסל בכה"ג. ובהיותי בסוכת מרן ראש הישיבה הגאון רבנו שלום כהן שליט"א ראיתי נוי סוכה היורד למטה מד' טפחים וכששאלתיו על כך השיב שלפי שתחילת הנוי בתוך ד' לסכך, אינו פוסל. והלום מצאתי בספר חזון עובדיה סוכות (ע"מ עו בהערות אות ג) למרן הגר"ע יוסף (שליט"א) זצ"ל שכתב "אם תלו שרשרות מניירות צבעוניים בסכך, אפילו אם הם יורדים למטה מארבעה טפחים מן הסכך, מן הדין אין בזה כדי לפסול כיון שרוחב השרשרת אינו אלא טפח. ואעפ"כ טוב לחוש למש"כ הרמב"א בהגה שיש להיתר שלא לתלות שום נוי אלא רק כשהוא בתוך ד' טפחים לסכך. וצ"ל שזהירות זו אינה אלא חומרא בעלמא וכמש"כ כיוצא בספר בני בנימין (דף קד ע"ד אות יג) שכל מקום שכתוב בש"ע יש להיתר, אינו אלא לכתחילה אבל בדיעבד כשר. וכ"כ הט"ז (ס"י תרכ"ז ס"ק ה) שאף שמהרי"ל היה נזהר בזה מ"מ רוב העולם אינם נזהרים. וכ"כ בערוך השלחן. ואפשר שכל שתחילתם תלוי בסכך בתוך ד' טפחים, סגי. וכ"כ הגר"י קמינצקי בספר אמת ליעקב (ס"י תרכ"ז) בהערה, שהעיקר שהקצה העליון של הקישוט יהיה תלוי בתוך ד' טפחים לסכך עיי"ש. ויש לצרף לכל זה דעת הסוברים שלא אסרו בנויים המופלגים ד' טפחים אלא באופן שצילתן מרובה מחמתן. עכ"ל חזון עובדיה. ובפסק ההלכה למעלה כתב "כשתולה את נוי הסוכה בסכך צריך שיהיו צמודים לסכך ותלויים בתוך ארבעה טפחים מהסכך. ולא יהיו מופלגים ויורדים מן הסכך שיעור ארבעה טפחים שאז יש חשש פן יפסלו את הסוכה. אבל כשהם בתוך ארבעה טפחים בטלים הם לגבי הסכך. לכן נכון להיתר שלא לתלות שום נוי בסכך של הסוכה אלא רק בפחות מד' טפחים". עכ"ל. ואף שמרן (שליט"א) זצ"ל הוא כמסתפק בניד"ד, הנה הביא תנא דמסייע לן הוא הגר"י קמינצקי זצ"ל דס"ל שאם הקצה העליון של הנוי נמצא בתוך ד' טפחים לסכך, אינו נחשב לנוי המופלג מן הסכך ד' טפחים. וכן עיקר.

המורם מן האמור, נוי סוכה ברוחב ד' טפחים, דהיינו שלשים ושנים ס"מ, שכולו רחוק מן הסכך ד' טפחים, פוסל את הסוכה. אמנם אם יש שיעור סוכה בצדדי, דהיינו שלש דפנות וסכך כשר בשיעור ז' טפחים על ז' טפחים, הרי יש לו סוכה כשרה בצד או בצדדים אלו. אבל אם תחילתו של הנוי סוכה נמצא בתוך ד' טפחים לסכך, אע"פ שהמשכו משתלשל ויורד למטה מד' טפחים, אינו פוסל את הסכך ורשאי לשבת אף מתחתיו. לפי שעל ידי כך נעשה הנוי טפל לסכך הכשר ומתבטל אליו. ולפי טעם זה נראה פשוט שהחוט המחבר את הנוי לסכך אינו נחשב לענין זה אלא צריך שגוף הנוי עצמו יתחיל בתוך הד' טפחים לסכך. וטוב להחמיר שגם נוי סוכה שאינו רחב ארבעה טפחים לא יהיה למטה מד' טפחים מהסכך אלא תחילתו תהיה בתוך ד' טפחים לסכך.

הגאון רבי אברהם דורי שליט"א

מח"ס "אדרת תפארת"

אדם שתלה אתרוג בסוכה ואח"כ התחרט ורוצה לקחתו למצות ד' מינים, האם יכול לעשות כן, ובדין אתרוג שהונח תחת מיטה שישנו עליה או שנגעו באתרוג קודם שנטלו נט"י של שחרית או נט"י שלאחר יציאה מבית הכסא, או שהכניסו אותו לבית הכסא, והאם צריך להודיע לקונה

מכל הנ"ל וע"ש, והנה עוד מלפני שי"ל ספר חזו"ע הנ"ל פגשתי את הרב המחבר ספר ארבעת המינים למהדרין הנ"ל, ונמתי לו ממ"ש בח"ב הנ"ל גם לרבות מ"ש המרחשת ח"א (ס"כ) שדבר שאינו אסור אלא משום סכנה יוצאים בו י"ח המצוה, והובא בשו"ת יבי"א ח"ח, וא"ל שלא ידע מכ"ז. והוסיף בחזו"ע (שם במסגרת) שאפי' ביו"ט רשאי להעביר עליו ג' פעמים מים, היכן שנגע בו קודם נט"י שחרית לרווחא דמילתא, ויחזור להיתרו כיון שמעיקר הדין לא נאסר בדיעבד וע"ש, והובא בספר פתוחי ארבעת המינים (פרק יח) וע"ש, וכ"כ בשו"ת רבב"א ח"ד (ס"י קנג אות כה) וע"ש, וע"ע בילקוי' חנוכה (תשע"ג עמודים שיח-שיט) ע"ש.

ואנכי הרואה עוד בזה בתשובות ונהגות ח"ב (ס"י שטז) שנשאל בדין אתרוג שהביאו מא"י והניח אותו בנסיעה תחת הכסא באוירון, אם יכול לצאת ידי חובה באתרוג זה, וכתב להקל עפ"י דברי הפתחי תשובה יו"ד (ס"י קטז סק"ד) בשם השבות יעקב שבדיעבד אין לחוש למאכלים שהיו תחת המיטה, ואף להגר"א שאוסר בדיעבד, מדיני איסור והיתר ודאי אין איסור בחפצא, וכיון שרבים נוהגים היתר נקרא אתרוג הראוי לאכילה, והב"ד הגר"א (ס"י תשמט סק"ה) הנ"ל, והוסיף שביותר הלא לשון הפוסקים שאסרו הוא תחת המיטה וי"ל דהיינו דוקא מיטה או עריסה וכאן הניחו תחת הכסא שלו באוירון, ויכול להוסיף להחמיר לשוטפו ג' פעמים וכו', הגם שלמעשה אין לסמוך על זה להיתרו באכילה ושאלו לו לתבוע את השליח שזהו היזק שאינו ניכר ולא קנסו אלא במזיד. וע"ש. ומאי דמספקא ליה, מילתא דפשיטא ליה לידיון הגר"י קשאני בספרו המכונת והלכותיה (ח"ב חיו"ד סימן ד) שהמניח אוכלים תחת הכסא באוירון אינם נאסרים מדין אוכלים שהיו תחת המיטה, שאין תחת כסא זה שום רוח רעה, ובפרשת דרכים שם בא לציון ברינה וליקט באומרים. ע"ש ותרו"ץ

וראיתי בקובץ מקבציאל (גליון לו, ניסן תשס"ט עמוד שלג והלאה) להגאון ר"נ נוסבובים שליט"א שנשאל בשליח ששלחו על ידו, בחנם או בשכר, אתרוגים מהודרים לחג הסוכות, ובדרכו הניח תחת המיטה לשומרן וישן עליהם, האם השליח חייב לשלם על האתרוגים, והאם צריך להודיע ללקוחות על כך, וכתב שם שא"ל לחייבו מכיון שהוא היזק שאינו ניכר ובשוגג שכחו תחת המיטה, ובכה"ג גם בשומר אומר לו הרי שלך לפניך, אולם חייב להודיע ללקוחות על כך, שאף שיש מתירים, מ"מ בודאי שרצונו של אדם לקנות אתרוג שכשר לכו"ע, ואם לא הודיעו י"ל דמכיון שקנה בתורת מובחר הו"ל כהתנה, ומסתבר דהוי מקח טעות ובטל מקח אם לא הודיע ללוך וע"ש, ודפח"ח.

אולם כ"ז באתרוג שהונח תחת מיטה שישנו עליה, אולם באתרוג שנגע בו קודם נט"י שחרית, או קודם נט"י לאחר שיצא מבית הכסא, או שהוכנס לבית הכסא, מכיון שיש תקנה לשטוף את האתרוג ג' פעמים במים, ועשה כן, נראה שאין צריך להודיע לקונה, מכיון שאין כאן חיסרון בהידור, וכמוש"כ כיו"ב באדרת תפארת הנ"ל בסוף הדברים שבכה"ג ששטוף את האתרוג ג' פעמים במים נראה שיכול ג"כ להקדימו על פני אתרוג אחר, ואם הוא יותר מהודר נראה שיותר נכון לעשות כן אף לכתחילה ע"ש, ודון מינה לנד"ד שבכה"ג אין ג"כ צריך להודיע לקונה, וה"ז כמבואר.

ועלה בדינו שאדם שתלה אתרוג בסוכה ואח"כ התחרט ורוצה לקחתו למצות ד' מינים, ביו"ט ראשון אסור לעשות כן משום מוקצה, אולם בחוה"מ מותר ליטלו ואף לברך עליו, ואתרוג שהונח תחת מיטה שישנה עליה אם יש לו אתרוג אחר עדיף שיצא בו י"ח, אולם אם אין לו אתרוג אחר רשאי לצאת בו י"ח ורשאי ג"כ לברך עליו, ואתרוג שנגע בו קודם נט"י או קודם נט"י כשיצא מבית הכסא, או שהכניסו בטעות לבית הכסא, טוב שישטוף את האתרוג ג' פעמים, ובכה"ג ששטוף ג' פעמים אין צריך להודיע ע"ז לקונה, אולם באתרוג שהונח תחת מיטה שישנו עליה כן יש להודיע זאת לקונה (ואם לא הודיע הו"ל מקח טעות).

ברמב"ם (הלכות לולב פ"ה ה"ט) ובשו"ע (ס"י תרמט סעיף ה) נפסק שאתרוג שאין בו היתר אכילה פסול אף בשאר ימים ע"ש, אולם בשו"ת חת"ס חאו"ח (ס"י קפד) כתב להתיר בנד"ד בשאר ימים מלבד יו"ט ראשון, דאע"ג שאסור בהנאה מצות לאו להינות ניתנו, ועוד מאי טעמא דאסור בהנאה משום ביזוי מצוה, אבל ליטול ממצוה אחת למצוה אחרת אין כאן ביזוי מצוה וע"ש.

ובח"ב (ס"י כז) הבאנו בזה מדברי הפוסקים, והוספנו שעפ"י דברי הגר"א (ס"י תרמט סעיף ה') שכתב שאתרוג האסור באכילה פסול כל ז' משום כתותי מכתת שיעוריה, וכדעת הרשב"א והר"ן וע"ש, ומבואר בדברי הריטב"א בסוכה (לה). דאמרין כן משום דאסור בהנאה לעולם וע"ש, ובזה מתיישב מה שהקשה בנועם (כרך יג, עמוד קעג) ע"ד הביאור הלכה (שם סעיף ב, בד"ה אינו יוצא וכו'), וע"ע שם (עמודים קעה-קעו) וע"ש, והעיקר דס"ל להגר"א שמכיון שאסור בהנאה, עיקר ההנאה זהו באכילה, ואתרוג האסור באכילה זהו לאו דוקא, אלא העיקר שאסור בהנאה, וכמפורש בדברי הריטב"א הנ"ל ע"ש, ואף בנועם (שם) הרגיש בזה כיעו"ש, ובעיקר הדברים שבנועם (שם) ראיתי שבכמה מקומות כיונתי לדעתו, אלא שלא זכר מהרבה אחרונים שהובאו בדברינו הנ"ל.

וראיתי בחזון עובדיה סוכות (עמודים פט"צב) שהביא משו"ת קרן לדוד (ס"ס קנו) שהסכים לדברי החת"ס הנ"ל, וכתב שק"ק שאם באמת יכולים לצאת בו י"ח למה יהא אסור לצאת בו י"ח ביום הראשון, שמכיון שהוא ראוי לצאת בו י"ח בטלה תורת מוקצה ממנו וכו', ובחזו"ע שם נו"נ בדברי ספר בית השואבה (דף קנג ע"ב אות מג) (הובא בדברינו הנ"ל), וכתב שאף לרש"י ותוס' דס"ל שדבר שאסור באכילה לא מקרי לכס אין צריך שיהיה ראוי להקרא לכס ביו"ט ראשון אלא שאיזה פעם יהיה ראוי, והב"ד החת"ס בסוכה (לה): שכתב שכל שמצותו גורמת לו להיות אסור באכילה לית לן בה, ולא בעינן אלא שיהיה ראוי לאכילה בלא מצותו, והביא את הנדון הנ"ל, ושכן מצא להגאון חשק שלמה בסוכה (כט): שכתב להתיר בנד"ד עפ"ד השער המלך (פ"ז מהלכות לולב ה"ב) דקרא לא קפיד שיהיה לכס ביו"ט עצמו, אלא רק שבאיזה זמן שיהיה ראוי לאכילה לכס קרינן ביה ויוצא בו ביו"ט, ושב"א ניימרק בסוכה (לב). כתב לחלק דשאני הכא שהאיסור הוא רק באופן זמני או דמוקצה שאני, ולדינא כתב כמסקנת החת"ס הנ"ל וע"ש (וע"ע בחזו"ע הנ"ל גבי לכס ביו"ט לקמן (עמודים רנב-רנג) גבי אתרוג של ערלה שנתערב באתרוג כשר וע"ש, וע"ע שם (עמוד רנה) גבי אתרוג שריססוהו בחומרים רעילים ואין לאכלו אלא לאחר שלושים יום, וע"ע שם (עמוד תלו) גבי אתרוג שהובא מחוץ לתחום וע"ש), וע"ע בזה בשו"ת לב אריה, גרוסנס ח"ב (ס"י ג) ובשו"ת הרי יהודה ח"א (ס"י מ) ע"ש (ועתה י"ל קובץ ויען שמואל חט"ו, ושם (ס"י סא) כתב להתיר אף ביו"ט ראשון וע"ש, ונעלמו ממנו רוב דברי האחרונים, ואף החת"ס שהובא בדבריו אסר ביו"ט הראשון וכנ"ל).

ובאדרת תפארת הנ"ל (ס"י כח) דיברנו בדין אתרוג שהיה מונח מתחת למיטה שישנו עליה, וכן כאשר נגעו באתרוג קודם שנטלו ידיים של שחרית, וכתבנו שהיכן שהיה האתרוג מונח מתחת למיטה שישנו עליה אם יש לו אתרוג אחר עדיף שיצא בו י"ח, אבל אם אין לו אתרוג אחר רשאי לצאת באתרוג זה י"ח, ויכול ג"כ לברך עליו, ולגבי אתרוג שנגע בו קודם נט"י שחרית או קודם שנטל ידיו כשיצא מבית הכסא, או שהכניסו בטעות לבית הכסא, טוב שישטוף את האתרוג ג' פעמים וע"ש.

ועתה נדפס חזון עובדיה סוכות הנ"ל, וראיתי שם (עמודים רעא-רעב) שדיבר בהנ"ל, וחדאי נפשאי בראותי שמסקנת דבריו של מו"ר הם כמוש"כ, ושכן פסקו בשו"ת חלקת יעקב ח"ג (ס"י עז) והגר"ש אלישיב הובא בספר ישיב משה (עמוד פו), ושעפ"י שבספר ארבעת המינים למהדרין (עמוד רעו) כתב בשם הרה"ג ר"ח קנייבסקי שאתרוג שהונח תחת המיטה, אפי' לא ישנו על המיטה, ואפי' ביום נאסר בדיעבד, ושאל בשעת הדחק אין לברך עליו, ושכן אמר מר אביו זצ"ל אלא שהחזו"א הקל בזה, בודאי שלא זכר שר

הגאון רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א

מח"ס "כרם יוסף" וראש ישיבת המתמידים "אור התורה"

האם מותר לקיים מכירת אתרוגים בבית הכנסת?

הס"ת, בכל זאת מותר, כיון שהקונה את הס"ת עושה מצוה בקנייתו, לכך מותר למכור בבהכנ"ס².

והביא עוד ראייה ממה שפסק השו"ע (או"ח סימן ש"ו סעיף י"ג) שאסור להכריז בשבת על קרקע הנמכר שכל מי שיש לו זכות עליו יבוא ויגיד ואם לאו יאבד זכותו. והרמ"א הוסיף שכמו כן אסור להכריז על יין בשבת דהוי כמקח וממכר. וגדולי האחרונים הסכימו שיון שצריך לקידוש נחשב דבר מצוה ומותר להכריז, ואפילו להזכיר סכום המקח, דכל דבר שיש בזה מצוה הרי זה מותר כדן הכרזה של אבידה שכתב השו"ע (שם, סעיף י"ב) שמותר להכריז בשבת על אבידה אפילו שהיא דבר שאסור לטלטלו.

והרי בעלי היין שמכריזים בשבת ובבית הכנסת אינם מתכוונים לשם מצוה כלל, וכל כוונתם להנאתם, ועם כל זה כיון שקונים היין לצורך מצוה, נחשבת הכרזתם לדבר מצוה ומותר להכריז בשבת ובבית הכנסת, ואף שיש גם קונים יין שלא לצורך מצוה. כל שכן לענין מכירת ספרים בבית הכנסת שכולם קונים לצורך מצוה, הרי זה מותר אף על פי שהמכור כוונתו להנאתו. **וממילא** הוא הדין בנידון שלנו לענין מכירת ארבעת המינים בבית הכנסת, שכל הקונים מקיימים מצוה גמורה בקנייתם, ודאי מותר לכתחילה למכורם בבית הכנסת.

ועוד ראייה שלישית לדבר הביא מרן הבן איש חי זצ"ל ממה שכתב השערי תשובה בשם ספר בעי חיי (או"ח סימן ט"ז) ללמד זכות על מה שנהגו להכריז בשבת בבית הכנסת על ברית וחתנות ופורעין לשמש המכריז. והקשה הבן איש חי זצ"ל איך לימד זכות בדבר זה שהוא מקח וממכר בדבר חול, ותייך כיון דחשיב צורכי רבים. וכמו שכתב בספרו כנסת הגדולה (או"ח סי' ש"ו בהגהב") בשם הריב"ש שאף על פי שהוא דיבור של חול לצורכי רבים התירו, ושלכן כל מי שרוצה למכור בית או חנות או להשכיר מכריז בבית כנסיות ובתי מדרשות על ידי הכרז, אך בתשובות הגאונים (סימן קמ"ה) אוסר דבר זה. הרי שכל הנידון רק מצד מקח וממכר בשבת אך לא ערערו מחמת כבוד בית הכנסת לאסור דבר זה בבהכנ"ס אף בחול, אלא על כרחך כיון שהוא דבר מצוה, כי גם צורכי רבים נחשבים דבר מצוה, אין כאן חשש הכרזה בבית הכנסת, ולכן לענין מכירת ספרים שהוא מצוה גדולה אין בזה חשש איסור.

ברם מפורסמים דברי המגן אברהם (או"ח סימן קנ"א סק"ג) בשם הכוונות, שהאריז"ל היה זהר מאוד שלא לדבר בבית הכנסת רק תפילתו, ואפילו דברי מוסר ותשובה לא דיבר בבית הכנסת פן ימשך ממנו דבר חול. ולפי זה למרות שנראה מתוך כל תשובת רבינו יוסף חיים זצ"ל הנ"ל שאין איסור בעצם קיום מכירת ספרי קודש בבית הכנסת, והוא הדין מכירת אתרוגים, מכל מקום ודאי שלכתחילה יש להעדיף לקיים את המכירה במקום אחר על פני מכירה בבית הכנסת. אך לעיקר הדין הרי זה מותר ואין בזה חשש איסור, אלא צריך זהירות גדולה שלא להמשיך מתוך המכירה לדברים בטלים ואין צריך לומר דברי ליצנות ח"ו.

עמדתו ואתבונן בדבר מה שנהגים כאן עירנו ירושלים ת"ו בבית הכנסת המרכזי "מוסיוף" להשכיר אחד מבתי הכנסת שבו בכל שנה בערב סוכות לסוחר אתרוגים, ומקיימים בו את מכירת האתרוגים, האם עושים כדן, או שמא ח"ו יש כאן איזה סרך איסור?

שנינו בגמרא מסכת מגילה (כח.), תנו רבנן בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש: אין אוכלין בהן, ואין שותין בהן, ואין ניהותין בהם, ואין מטיילין בהם, ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, ואין מספידין בהן הספד של יחיד. אבל קורין בהן, ושונים בהן, ומספידין בהם הספד של רבים. **ואמרו** עוד בגמרא שם, אמר רבי אסי בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשוין, ואף על פי כן אין נוהגין בהן קלות ראש, והיינו חשבונות. אמר רב אסי בית הכנסת שמחשבים בו חשבונות, ח"ו לבסוף ילינו בו מת מצוה.

ולפי כל זה לכא' היה מקום לומר שאסור לקיים מכירת אתרוגים וארבעת המינים בבית הכנסת, דהרי זה בכלל לחשב חשבונות וקלות ראש בבית הכנסת, מפני כל המכירה והמקח וממכר של ארבעת המינים.

אבל מצאתי לריש גלותא מרן רבינו יוסף חיים זצ"ל בשו"ת רב פעלים (ח"ב או"ח סימן כ"ד) שנשאל גבי אחד שרוצה להכריז ולקיים מכירת ספרי קודש בבית הכנסת שהרבים מצויים שם, וכל כוונתו להנאתו, האם זה מותר או אסור.

והשיב שהדבר מותר על פי מה שפסק השו"ע (סימן קנ"א) שאין מחשבים בבית הכנסת חשבונות, אבל חשבונות של מצוה מותר, וכדברי הרמב"ם (הלכות תפילה ונשיאת כפים י"א ז') שאם היו חשבונות של מצוה כגון קופה של צדקה ופדיון שבויים וכיוצא בהן מותר. ושלכן מותר גם לקיים מכירת ספרי קודש בבית הכנסת, כי לקנות ספרי תנ"ך וסידורי תפילה וספרי תורה שבעל פה הרי זה מצוה גדולה ורבה מאד, אף סברי קודש שאינם בכתב יד אלא מן הדפוס. והביא מה שכתב הרא"ש שעל ידי קניית ספרי קודש מקיים מצות עשה של "ועתה כתבו לכם" (עו"ב סי' ע"ד).

ואשר על כן יש לומר דאדרבה ואדרבה גם מכירת אתרוגים הוי מצוה גמורה, שהרי נאמר "ולקחתם לכם", ויש מצוה בקניית האתרוגים וארבעת המינים, ולכן יהיה מותר למכור אתרוגים בבית הכנסת דהוי מחשב חשבונות לדבר מצוה, שמותר.

ומרן הבן איש חי זצ"ל הוסיף להביא ראייה שאף על פי שכוונת המוכר להנאתו להרוויח ממכירתו, ואין כוונתו למצוה, אין בזה שום מניעה, שהרי מצינו להגאון חכם צבי (סימן קכ"ג) שכתב שבעיר אמשטרדם היו נוהגים להכריז בבית הכנסת כשיש ס"ת למכור, וכל אחד ואחד מעלה בדמים. אך הגאון חכם צבי מחה בזה משום שאין זה דרך כבוד לתורה למוכרה בהכרזה, כמו דאיתא בספרי (תורת כהנים בהר כ"ה מ"ב) גבי עבד עברי לא יעמידם בסימטא ולא יעמידם על אבן המקח דאינו דרך כבוד, וגם כאם למכור ס"ת בכרזה הוי בזיון. ברם בספר זרע אברהם (יור"ד סי' דף מ"ג) השיג על דברי החכם צבי וכתב שאין בזה שום זלזול לתורה, ואדרבה כבוד תורה יש כאן שמחבבין את התורה ומעלין דמיה. וכן הסכימו בשו"ת פרי הארץ (ח"ב יור"ד סי' ט"ז) ובשבות יעקב (ח"ב סי' צ"א).

וכתב מרן הבן איש חי זצ"ל שכל הגאונים הנ"ל לא חששו כלל לאסור מכירת ס"ת בבית הכנסת מצד איסור כבוד בית כנסת, אלא רק דנו אם יש בזה כבוד ס"ת או לאו, ומבואר שאף על פי שההכרזה עושה במכירת הס"ת אינה לצורך בית הכנסת ולא לצורך עניים, אלא עבור הרווחת בעל

2. * והוסיף עוד שלענין מכירת ספרי קודש בבית הכנסת גם הגאון חכם צבי יודה להתיר, דיש חילוק בין ספרי הדפוס לכתב יד, וכמו שכתב הבית יוסף (ח"מ סימן רמ"ח) ובשו"ע (שם סעיף י"א) ובאחרונים שיש חילוק בין ס"ת לשאר ספרים, [זה לשון השו"ע שם: אמר נכסי לפלוני, נוטל כל המטלטלים וכל הקרקעות והבגדים והעבדים והבהמות והעופות והתפילין עם שאר ספרים, הכל בכלל נכסים, אבל ספר תורה יש בו ספק אם הוא בכלל נכסים אם אינו, לפיכך אם תפסו אין מוציאין מידו]. וסיים דמה שכתב השו"ע (יור"ד סימן ע"ר) שלא ימכור ספרי קודש אלא אם כן ללמוד תורה ולישא אשה, הכונה שאין ראוי למכורם, אבל ודאי אינם חמורים כמו ספר תורה. וכמבואר עוד בבית יוסף (יור"ד סי' רע"ו) שיש להקל בכתבית השמות בחומשים דלא הוי כתיבה בגליון, וצ"ע עוד לכמה אחרונים בזה.

1. * תשובה זו כתבתי בס"ד ביום בו ננעץ חרב בבית המדרש ונודע על דבר פטירתו של מרן שר התורה מופת דורנו אביר הרועים רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל, והיה רצון שיהיו הדברים לעילוי נשמתו הטובה, ויהיה מליץ טוב בעדנו ויחיש ממרומים משיח צדקינו במהרה בימינו, אמן.

ר' דוד צדקא הי"ו

מאמר הזוכה במבצע החבורות

בדין הפסק סעודה, מתי שהתחיל סעודתו וירדו גשמים.

מקום שכיון שאין למרפסת גג נחשב הדבר כאילו יצא מהבית.

והיוצא מהבית לסוכה כתב לגבי קידוש שאם הסוכה במרפסת של הבית (שהוסר היצע), ואין הפסק ביניהם במחיצה אחרת אלא מחיצת הסוכה הרי"ז נחשב שהסוכה היא חלק מהבית ואין זה נחשב לשינוי מקום, אבל אם הסוכה עשויה מחוץ לבית, ומחיצות הבית מפסיקות ביניהם הרי"ז נחשב כשינוי מקום מחדר לחדר, וכן גבי שינוי מקום הברכה דעת הגר"ח פ' שינברג זצ"ל שמכיון שיש לסוכה גג הרי היא כחלק מהבית ואין זה נחשב לשינוי מקום, אך אם יש הפסק של ג' טפחים בלא גג בין הבית לסוכה, דעת השבות יצחק שנחשב הדבר כשינוי מקום, אך די בקירוי של יריעות בד כדי שלא יחשב הדבר כהפסק.

ולכאורה יהיה קשה מה הדין לפי כ"ז בסוכה הנמצאת בכניסה לבינון בשעה שירדו גשמים, האם כשעולה וממשיך סעודתו למעלה, נחשב הדבר כשינוי מקום ויצטרך לברך מהתחלה (ולפי השו"ע יצטרך לחזור למקומו הראשון דהיינו הסוכה ולברך ברכהמ"ז, ולא נראה שכן ההלכה גם בסוכה משום שכל יציאתו הווי כיון שאין באפשרותו ליישב שם, ולא גזרו שבכ"ז יצטרע ויברך שם, אבל שעולה וממשיך סעודתו מדוע שלא יברך מהתחלה ברכת המוציא?) משום הסחת הדעת ושינוי המקום.

ונראה שדין זה תלוי בדברי השו"ע בדין מתחיל אכילתו כאן ובדעתו לסיים במקום אחר, משום שכל אדם בדעתו לאכול עד שירדו גשמים, ושירידים הגשמים לא ימשיך לאכול בסוכה, וגם אם רוצה להחמיר ע"ע לישב בסוכה בשעת הגשמים, הרי הוא נקרא חסיד שוטה, והדין ולכן פשוט שאין באפשרותו מתי שירידים גשמים לאכול בסוכה כלל ועיקר, ולכן בדעתו כשירדו הגשמים באמצע הסעודה להמשיכה בביתו, ואע"פ שאין לעשות זאת לכתחילה (כדברי המשנ"ב שם) מ"מ אין לך דיעבד גדול כמו זה, וימשיך לאכול בביתו וגם שחוזר לאכול בסוכה שפסקו הגשמים הוא עדין על טוהה הדעה של שעת ברכת המוציא שיחזור למקומו בסוכה שיפסקו הגשמים, ולכן אינו צריך לחזור ולברך ברכת המוציא, וכל הנידון הוא על ברכת "לישב בסוכה" האם כשעקר ממקומו פסקה דעתו מברכת לישב בסוכה מחמת שאינו יכול לישב בסוכה או מכיון שדעתו לחזור הווי עדין לא הסחת הדעת מהברכה הראשונה?

וע"ז פסק כבר מרן זצ"ל בחזו"ע שא"צ לחזור ולברך לישב בסוכה בסעודה זאת כל עוד ולא בירך ברכהמ"ז משום שכשברך על לישב בסוכה דעתו היתה על לישב בסוכה לכל הסעודה הזאת, ולכן גם שחוזר לסוכה א"צ לחזור ולברך.

המורם מכל האמור:

אדם שהתחיל לאכול סעודתו בסוכה ובירך לישב בסוכה וירדו גשמים שהדין הוא שאסור לו להישאר בסוכה אלא ממשיך סעודתו בבית (גם שעקר מרשות לרשות, לא הווי הפסק משום שכן הווי דעתו מעיקרא), ושורצה לגמור סעודתו חזרה בסוכה (שהפסיקו הגשמים) א"צ לחזור ולברך וגם לא ברכת "לישב בסוכה".

מעשה באדם שהחל סעודתו בסוכה ובירך לישב בסוכה, ובאמצע סעודתו החלו לרדת גשמים, ועלה לביתו והמשיך שם סעודתו וכשהפסיקו הגשמים רוצה לחזור לסוכתו ולגמור סעודתו שם, מה הדין לעינין הפסק הסעודה ועקירתה לביתו, האם כשימשיך סעודתו בביתו יברך ברכת המוציא והאם שחוזר לסוכתו יצטרך לברך ברכת לישב בסוכה משום הסחת הדעת?

בריטב"א כתוב, אודות מי שברך על נט"י, וקודם שהתחיל לאכול פת, נמלך שלא לאכול, אין מחייבים אותו לאכול, בכדי שלא תהא ברכה לבטלה, משום שנט"י לבד הווי מצווה בפנ"ע (משום שבאותו זמן היה בדעתו לאכול) ובירך עליה ואין קשר לאכילה.

ולכן גם אצלינו שברך לישב בסוכה היה בדעתו לסעוד שם ונאלץ להפסיק אכילתו מחמת הגשם, ולכן לא הווי ברכה לבטלה, (וגם אם ימשיך לאכול שם, ג"כ לא יצא יד"ח סוכה, ואין לברך שם, משום שאסור לישב בסוכה כזאת) **והרמ"ה** כותב (בס"י תרל"ט ס"ז) בשם הירושלמי שכל מי שפטור מאיזה דבר ועושהו הווי הדיוט וכן שינוי בסוכה (כח). משל למה הדבר דומה, לעבד שבא למזוג לרבו, ושפך לו רבו קיתון על פניו, ואמר לו אי אפשי בשימושך וכו' עיי"ש.

[ולכן] דבר ראשון כל דעתו מתי שיברך לישב בסוכה, עד"ז שמתי שירדו גשמים לא ישאר שם כלל ועיקר משום שאסור להישאר שם]

בשו"ע (סו) נאמר היה אוכל בסוכה וירדו גשמים והולך לביתו ופסקו הגשמים, אין מחייבים אותו לחזור לסוכה עד שיגמור סעודתו, ובמשנ"ב (סקל"ח) כתב שאם עדיין לא ישב לאכול בביתו ופסקו הגשמים צריך לחזור לסוכה וצריך לחזור ולברך לישב בסוכה, אך אם הולך לביתו וממתין ויושב ומצפה שיפסקו הגשמים אין צריך לברך עוד הפעם, כשנכנס שוב לסוכה שהרי לא הסיח דעתו.

(אם) לא יצא כלל מהסוכה אלא סגר את הגגון המותקן על הסוכה, א"צ לברך שוב, לישב בסוכה על המשך אכילתו (לאחר שפתח הגגון חזרה), כיון שלא יצא כלל ממקום הסוכה, הרי"ז גילוי דעת שאין מתכוון להסיח דעתו מהישיבה בסוכה ויושב ומצפה על פסיקת הגשמים).

וכ"ז לעינין ברכת לישב בסוכה כשחוזר וממשיך לאכול בסוכה, אך אם רוצה להמשיך בביתו סעודתו הרי"ז הפסק סעודה כמש"כ בשו"ע (ס"י קע"ח ס"א): היה אוכל בבית זה, ופסק סעודתו והלך לבית אחר או שהיה אוכל וקראו חבירו לדבר עימו ויצא לו לפתח ביתו וחזר, והאיל ושינה מקומו צריך לברך למפרע על מה שאכל, וחוזר ומברך בתחילה המוציא ואח"כ יגמור סעודתו.

והמשנ"ב מוסיף שאם נשארו במקום עוד אנשים, יחשבו כשומרים לסעודתו ויכול להמשיך ולא אמרין הפסק.

ולגבי מרפסת שאינה מקורה דעת הרב בשבט הלוי וכן באורל"ץ שאפי' שאין לה גג נחשבת היא כחלק מהבית ודינה כמחדר לחדר, אומנם השבות יצחק כתב שבהליכה למרפסת שאינה מקורה בתוך הסעודה נחשבת כשינוי

חג סוכות שמח לכל קוראי העלון היקרים ולכל בית ישראל

העלון מוקדש:

לע"נ:

הרה"ג רבי יעקב חי בן מרגלית זצוק"ל

ניתן להאזין לשעורו
השבועי במוצ"ש
של מו"ר הראשל"צ
הרב יצחק יוסף שליט"א
ברדיו רשת מורשת

**לתגובות הארות, הערות ותרומות,
לקבלת הגליון במייל**

וכן בדואר:

058-3287280

ת.ד. 50161 ירושלים
maymon@okmail.co.il

להצלחת:

אלחנן בן עדנה הי"ו
אהרון בן שושנה הי"ו
מרדכי בן מרים הי"ו

לחזרה בתשובה שלמה :

נתנאל בן עדנה הי"ו

לע"נ:

ה"ה דוד עמרם בן איזה ז"ל
הרב חיים בן מרים זצוק"ל
ר' יוסף בן בודה זצ"ל
ר' ישעיהו בן סולטנה ז"ל
ה"ה מסעוד דניאל בן פרחיה ז"ל

לע"נ המ' דייזי בת מרים ע"ה

לע"נ:

רבי מאיר מאמאן בן אסתריה זצ"ל
רבי דוד מאיר בן שרה שדרה כדורי זצ"ל

הדפסה בחסות: דפוס "צבעי הקשת" 050-5506063